

ZAŠTIĆENA PODRUČJA ZAPADNE SRBIJE

**FONDACIJA ZA
OTVORENO DRUŠTVO**
SRBIJA

Projekat "Stubovi održivog razvoja u zapadnoj Srbiji" realizuje Centar za monitoring i aktivizam - CEMA uz podršku Fondacije za otvoreno društvo, Srbija. Stavovi i mišljenja izneti u ovoj publikaciji predstavljaju stavove autora i nužno ne izražavaju stavove donatora.

Pravo sadašnje generacije na iskorišćavanje prirodnih resursa i zdravu životnu sredinu ne sme ugroziti isto takvo pravo narednim generacijama.

Centar za monitoring i aktivizam - CEMA

SAŽETAK

Analiza "Zaštićena područja Zapadne Srbije", koja je pred vama, sastavni je deo projekta "Stubovi održivog razvoja Zapadne Srbije" koji realizuje čačanski Centar za monitoring i aktivizam – CEMA uz podršku Fondacije za otvoreno društvo, Srbija. *Cilj projekta je afirmisanje potencijala zaštićenih područja kao pokretača održivog regionalnog razvoja i povećanje percepcije građana, kroz različite transfere znanja, o zaštićenoj prirodi kao vrednom dobru.*

Predmet Analize

Srbija se susreće sa veoma velikim problemima i izazovima, kako u životnoj sredini, tako i socijalnoj, ekonomskoj, naučnoj, obrazovnoj, zakonodavnoj, institucionalnoj i drugim sferama života. Održivi razvoj je jedna od tema o kojoj se priča u akademskim, ekološkim ili usko stručnim krugovima. Međutim, ovo pitanje bi trebalo dovesti u žižu interesovanja celog društva i pokrenuti konkretne akcije. Fokus našeg interesovanja su zaštićena područja koja ne predstavljaju samo važne instrumente očuvanja biodiverziteta, nego sadrže i ogroman potencijal socijalnog i ekonomskog razvoja. Ova Analiza upućuje na pomenuti izazov u cilju potvrde i promocije potencijala zaštićenih područja kao pokretača održivog regionalnog razvoja, održivog turizma i povećanja percepcije zaštićene prirode kao vrednog dobra što smatramo inovativnom idejom, bar kada je u pitanju ovaj deo Srbije. Analiza povezuje pet zaštićenih područja kroz mapiranje zajedničkih problema, ali i specifičnosti koje ih odlikuju.

Metodološki postupak

Analiza je obavljena primenom standardnog metodološkog postupka koji sadrži osnovnu komponentu, tzv. "desk istraživanje" strane i domaće stručne literature iz oblasti ekologije, održivog razvoja, upravljanja zaštićenim područjima i održivog turizma. U okviru rada vršena je razrada konkretnih problema koja je obavljena korišćenjem metode studije slučaja (case studies). Korišćeni su konkretni slučajevi na području pet zaštićenih područja u Zapadnoj Srbiji. Pored toga primenjene su i sledeće metode istraživanja:

- ❖ dugoročna metoda,
- ❖ komparativna metoda,
- ❖ deskriptivna metoda,
- ❖ SWOT matrica,
- ❖ generalizacija,
- ❖ do zaključka se došlo putem sinteznog zaključivanja.

Naš ključni motiv za izradu ove Analize nalazi se na početku ovog dokumenta, a to je da pravo sadašnje generacije na iskorišćavanje prirodnih resursa i zdravu životnu sredinu ne sme ugroziti isto takvo pravo narednim generacijama.

Autorke

SADRŽAJ

1. ODRŽIVI RAZVOJ – u susret novom dobu	4
2. ZAŠTIĆENA PODRUČJA	8
2.1 Uvodne napomene	8
2.2 Definicije zaštićenog prirodnog dobra.....	10
2.3 Održivi turizam i ekologija	11
2.4 Demografija i ravnomerni regionalni razvoj zapadne Srbije	13
3. ZAŠTIĆENA PODRUČJA U ZAPADNOJ SRBIJI – STUDIJE SLUČAJA	16
4. PARK PRIRODE "GOLIJA"	19
4.1 Prirodni resursi i kulturno - istorijske znamenitosti.....	19
4.2 Identifikovani problemi.....	22
5. PARK PRIRODE "ŠARGAN - MOKRA GORA"	26
5.1 Prirodni resursi i kulturno - istorijske znamenitosti.....	26
5.2 Identifikovani problemi.....	30
6. PREDEO IZUZETNIH ODLIKA "OVČARSKO-KABLARSKA KLISURA"	32
6.1 Prirodni resursi i kulturno - istorijske znamenitosti.....	32
6.2 Identifikovani problemi.....	36
7. SPECIJALNI REZERVAT PRIRODE "UVAC"	40
7.1 Prirodni resursi i kulturno - istorijske znamenitosti.....	40
7.2 Identifikovani problemi.....	43
8. SPOMENIK PRIRODE "OSTROVICA – RUDNIK"	48
8.1 Prirodni resursi i kulturno - istorijske znamenitosti.....	48
8.2 Identifikovani problemi.....	51
9. Literatura:.....	56
10. Prilozi.....	57

1. ODRŽIVI RAZVOJ – u susret novom dobu

"Održivim razvojem se ide u susret potrebama sadašnjosti na način da se ne ugrožavaju mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje sopstvene potrebe. U suštini, održivi razvoj je proces promena unutar koga su eksploatacija resursa, usmeravanje investicija, orijentacija tehnološkog razvoja i institucionalne promene u harmoniji i omogućavaju korišćenje sadašnjih i budućih potencijala kako bi se zadovoljile ljudske potrebe i aspiracije." (WCED, 1987)

Ovo je samo jedna (najpoznatija) definicija održivog razvoja.

Savremeni svet je već uveliko suočen sa potrebom globalne, zajedničke odgovornosti za razvoj u skladu sa potrebama ljudi i prirode i shvatanjem da se planeta Zemlja mora očuvati kako za sadašnju, tako i za buduće generacije ljudi na prihvatljiv način. Postoje jaki moralni razlozi da današnja generacija ostavi potomstvu u nasleđe ništa manje šansi za razvoj nego što ih ona ima sada. Ovo rezonovanje je zasnovano na fundamentalnom principu moralne pravde da svi ljudi imaju podjednaka prava na najšire osnovne slobode koje ne protivureče slobodi drugih. Pravo sadašnje generacije na iskorišćavanje resursa i na zdravu životnu sredinu ne sme ugroziti isto takvo pravo narednim generacijama.

Sve više međunarodnih konferencija, na političkom i ekspertskom nivou, potvrdile su da se svet orijentiše ka integralno shvaćenoj održivosti. Međutim, održivi razvoj je, s druge strane, postao floskula za svakodnevnu upotrebu s različitim motivima i u veoma različitim značenjima. Koriste ga ekonomisti i političari kako bi svojim planovima i modelima pripisali dimenziju dugotrajnosti i trajne dobrobiti za društvo ili regiju, pa i određeni ekonomski sektor ili kompaniju.

Srbija se susreće sa veoma velikim problemima i izazovima, kako u životnoj sredini, tako i socijalnoj, ekonomskoj, naučnoj, obrazovnoj, zakonodavnoj, institucionalnoj i drugim sferama života. Ni koncept održivog razvoja, na žalost, nije dovoljno razvijan niti sproveden u našoj zemlji. Veliki „doprinos“ za to imaju zlosrećne okolnosti njene evolucije tokom poslednje tri decenije. Međutim, nije zadatak onih koji se bave održivim razvojem samo da analiziraju prošlost, već da ukažu da ovaj koncept, bez obzira na to što može izgledati kao utopija, jeste i objektivna šansa.

Održivi razvoj bi trebalo posmatrati kao priliku da se od nove svesti i tržišnih zahteva ka održivosti u pogledu zdravlja, energije, hrane, turističkih usluga, prirodnog kapitala i bio-morfoloških tvorevina, kreira prilika za bolji i kvalitetniji život.

Dakle, dok se u svetu naveliko govorilo o održivom razvoju, u Srbiji je ovaj koncept tek u blagom pomaku i danas se, zajedno sa rešavanjem ekoloških problema, često vezuje za proces evropskih integracija. Do sada su izmenjeni mnogobrojni zakoni i podzakonski akti, ratifikovani su međunarodni ugovori u oblasti životne sredine, i usvojeni brojni strateški dokumenti, uključujući Nacionalnu strategiju održivog razvoja. Iako dolazi do usklađivanja zakona sa evropskim i do formalnog usvajanja standarda, u praksi ovo nije uvek vidljivo i jasno je da još uvek nedostaje svest i savesnost građana u nastojanju da se realizuju prihvaćena načela.

Vlada Srbije je u maju, 2008. godine, usvojila Nacionalnu strategiju za održivi razvoj, a nakon toga su i neki gradovi poput Valjeva, Subotice, Nove Varoši..., usvojili strategije za razvoj lokalnih opština. Problem nezaposlenosti i siromaštva, kako oporaviti srpsku privredu i sačuvati prirodnu sredinu u strategiji su definisani u tzv. četiri stuba - **ekonomski, ekološki, socijalni i institucionalni stub**.

Danas kada je skoro svaki peti građanin Srbije nezaposlen, a svaki deseti siromašan, teško je očekivati da će pitanja zaštite životne sredine biti njima ili državnim organima prioritet. Čini se da su problemi sa kojima se Srbija suočava previše veliki i urgentni da bi se razmišljalo o temama kao što su globalne klimatske promene ili očuvanje biodiverziteta. Međutim, u takvom razmišljanju se jasno vidi nerazumevanje pojma održivog razvoja i kratkoročno pristupanje ovoj problematici.

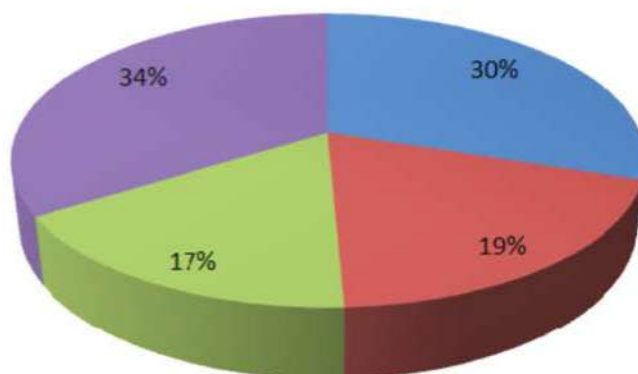
Održivi razvoj ne zahteva da se ekonomski razvoj uspori u potpunosti, već da se u procesu ostvarivanja tog rasta ne zapostave i životna sredina i socijalna jednakost.

Postavlja se i pitanje čija je odgovornost briga o održivom razvoju. Da li je država odgovorna za sprovođenje politike koja je u skladu sa principima održivog razvoja, ili je to možda uloga civilnog društva i medija? Koja je tu uloga privrede? Da li građani kao pojedinci takođe mogu da učestvuju u procesu održivog razvoja i na koji način?

Značaj učešća javnosti u procesu odlučivanja o životnoj sredini uspostavljen je odredbama Arhuske konvencije, odnosno Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine iz 1998. godine. Ovom konvencijom, koja je u Srbiji usvojena 2009. godine, definisano je da "svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju, da je svako, a posebno Republika Srbija, odgovoran za zaštitu životne sredine, kao i to da je svako dužan da čuva i poboljšava životnu sredinu". U Srbiji je takođe usvojen Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja 2004. godine i izabran Poverenik za informacije od javnog značaja. Dakle, uloga pojedinaca je jasno definisana i pravno regulisana, samo ostaje pitanje da li su građani spremni da nešto i urade po tom pitanju.

Stavovi građana o rešavanju ekoloških problema

■ Oštro kažnjavanje zagađivača ■ Rigorozno poštovanje zakona ■ Edukacija ■ Ostalo

Izvor: Ambasadori, 2018.

Prema istraživanjima o stavovima građana i njihovih predstavnika o životnoj sredini iz 2018. godine, oko 30% građana Srbije je bilo za oštro kažnjavanje zagađivača a za rigorozno insistiranje na poštovanju zakona 19% ispitanika. Dakle oni smatraju da su to mere koje bi dale najbolji rezultat u zaštiti životne sredine, dok je edukacija stvarnih ili potencijalnih zagađivača ocenjena tek na trećem mestu (oko 17% ispitanika). Zanimljivo je da čak 34% ispitanika nije imalo stav o ovoj temi, (Ambasadori, 2018.). To možda ukazuje na izvestan pesimizam među građanima koji smatraju da više nema prostora ili vremena za vršenje edukacije, već da je kažnjavanje ili korišćenje zakonskog okvira rešenje za probleme životne sredine. Takođe je jasno da reforme po pitanju zaštite životne sredine još uvek nisu prioritet građana. Prema istraživanjima Kancelarije za evropske integracije, svega 2% građana stavlja reformu zaštite životne sredine na prvo mesto, dok prvenstvo u reformama zauzimaju borba protiv korupcije (39%), bolja zaštita ljudskih prava (13%), i reforma zdravstvenog sistema (10%), dok je zaštita životne sredine tek na osmom mestu, (Kancelarija SEIO).

Izuzetno je važna uloga medija u informisanju, promovisanju i edukaciji o konceptu održivog razvoja. Tome svedoči apel velikog broja organizacija civilnog društva iz 77 zemalja koje su, još početkom 2014. godine, pozvale Ujedinjene nacije da u svoje glavne ciljeve održivog razvoja za period nakon 2015. godine uvrste uspostavljanje nezavisnih medija i obavezu vlada da polažu račune javnosti. Apel je uputilo Otvorenoj radnoj grupi

Ujedinjenih nacija za ciljeve održivog razvoja skoro 200 organizacija, među kojima i dve iz Srbije. U apelu se navodi da će razvoj čovečanstva u narednim decenijama zavisiti od pristupa informacijama, kao i da novi mediji i tehnologije omogućavaju ekspanziju ekonomskog, socijalnog i političkog razvoja. Zato potpisnici pozivaju da se u ciljeve održivog razvoja, za period nakon 2015. godine, uvrste ove preporuke. U ovom trenutku nema dovoljno podataka na osnovu kojih bi se moglo proceniti u kojoj meri su ove preporuke sprovedene.

Foto: Ovčarsko – kablarska klisura

2. ZAŠTIĆENA PODRUČJA

2.1 Uvodne napomene

Priroda Srbije odlikuje se visokom raznovrсношću biljnog i životinjskog sveta, i predstavlja značajan deo bogatstva i raznovrсноsti evropske prirodne baštine.

Njeni najreprezentativniji, najočuvaniji delovi stavljaју se pod zakonsku zaštitu. Začeci zakonske zaštite prirode u Srbiji sežu daleko u prošlost, a prvi propisi kojima se štiti priroda i čuvaju prirodni resursi datiraju još iz XIV veka (Dušanov zakonik). Prvo područje koje je zaštićeno na teritoriji današnje Srbije bila je Obedska bara, stavlјena pod zaštitu još 1874. godine. Prva zaštićena prirodna dobra u Srbiji bili su šumski rezervati Oštrozub, Mustafa i Felješana u okolini Majdanpeka i vodopad „Velika i mala Ripaljka“ u okolini Sokobanje, zaštićen 1949.godine.

Nacionalni park Fruška gora, proglašen 1960. godine, prvi je nacionalni park u Srbiji.

Na osnovu primenjenih mera institucionalne zaštite prirode tokom sedam decenija, površina zaštićenih područja u Srbiji trenutno iznosi 678.237 ha, odnosno 7,66% teritorije Srbije.

Zaštićena područja su područja koja imaju izraženu geološku, biološku, ekosistemsku i/ili predeonu raznovrсноst i zbog toga se aktom o zaštiti proglašavaju zaštićenim područjima od opšteg interesa. Pored navedenih vrednosti, definisana su i staništa vrsta ptica i drugih migratornih vrsta značajnih u skladu sa međunarodnim propisima, koja se mogu proglasiti za zaštićena područja od opšteg interesa. Vrednovanje, odnosno utvrđivanje vrednosti i značaja zaštićenog područja, prema Pravilniku o kriterijumima vrednovanja i postupku kategorizacije zaštićenih područja („Sl. glasnik RS“, br. 97/15) vrši se u odnosu na izraženost glavnih prirodnih obeležja, pojava i procesa od interesa za zaštitu područja, kao i funkcije i namene

područja. Shodno tome, zaštićena područja se svrstavaju u 3 kategorije:

- od izuzetnog (međunarodnog, nacionalnog),
- velikog (pokrajinskog/regionalnog) i
- lokalnog značaja.

Zaštićena područja su klasifikovana u 7 vrsta, i to: strogi rezervat prirode, specijalni rezervat prirode, nacionalni park, spomenik prirode, zaštićeno stanište, predeo izuzetnih odlika i park prirode.

Pod zaštitom se nalazi 471 zaštićenih područja: 5 nacionalnih parkova, 18 parkova prirode, 21 predeo izuzetnih odlika, 70 rezervata prirode, 6 zaštićenih staništa, 315 spomenika prirode, 36 područja od kulturnog i istorijskog značaja koja su zaštićena na osnovu ranijeg Zakona o zaštiti životne sredine i Zakona o zaštiti spomenika kulture, kao i 1784 strogo zaštićenih divljih vrsta i 860 zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva.

2.2 Definicije zaštićenog prirodnog dobra

Zaštićeno područje	DEFINICIJA
Nacionalni park	Nacionalni park predstavlja prostor visokih vrednosti u pogledu očuvanosti, složenosti građe i biogeografskih obeležja, s raznovrsnim izvornim oblicima flore i faune i kulturno istorijskim vrednostima. Nacionalni park zauzima površinu od najmanje 2000 ha i predstavlja izuzetnu prirodnu celinu od nacionalnog značaja.
Park prirode	Park prirode je predeo dobro očuvanih prirodnih svojstava na kojima nisu zapažene veće degradacione promene.
Predeo izuzetnih odlika	Predeo izuzetnih odlika je relativno manje područje živopisnih pejzažnih obeležja i nenarušenih primarnih vrednosti.
Strogi rezervat prirode	Strogi rezervat prirode je izvorni ili neznatno izmenjen deo prirode, zaštićen na osnovu zapaženog sastava i odlika biljnih i životinjskih vrsta kao delova ekosistema prvenstveno namenjenih očuvanju genetskog fonda.
Specijalni rezervat prirode	Specijalni rezervat prirode predstavlja rezervat prirode u kom je izražena jedna ili je izraženo više prirodnih vrednosti koje treba posebno štiti, pratiti ili usmeravati.
Spomenik prirode	Spomenik prirode su prirodni objekat ili pojava reprezentativnih geoloških, geomorfoloških, hidroloških, botaničkih i drugih obeležja, atraktivnog i markantnog izgleda ali neobičnog načina pojavljivanja, kao i ljudskim radom formirana botanička vrednost posebnog značaja.
Zaštićeno stanište	Područje koje obuhvata jedan tip prirodnih staništa značajnih za očuvanje jedne populacije divljih vrsta i njihovih zajednica ili više tipova prirodnih staništa značajnih za očuvanje više populacija divljih vrsta i njihovih zajednica.

2.3 Održivi turizam i ekologija

Širenje ideje „povratka prirodi“ u vezi je sa razvojem društva i civilizacije, naročito u drugoj polovini XVIII i početkom XIX veka. U tom periodu je strah od prirode zamenjen impresijama o njoj neponovljivosti. Priroda je postala predmet divljenja, a brojna putovanja otmenih i obrazovanih, koja su bila trend toga vremena, samo su išla na ruku takvim stavovima. Razvoj saobraćaja u dolazećem progresu i porast slobodnog vremena, uslovio je da veze prirode i čoveka postanu oličene i u savremenom fenomenu putovanja i životnog stila koji danas zovemo turizmom. Životna sredina i priroda imaju značajno mesto u slobodnom vremenu čoveka. Turizam je prostorno veoma relevantan fenomen, ne samo zbog svoje masovnosti i planetarne rasprostranjenosti, već i zbog toga što je prostor njegov osnovni resurs koji on istovremeno teži da očuva i transformiše.

Održivi turizam, podrazumeva privrednu granu koja vrši minimalan uticaj na životnu sredinu i lokalnu kulturu, istovremeno pomažući sticanje zarade, nova radna mesta i zaštitu lokalnih ekosistema. Naime, to je odgovoran turizam koji se prijateljski odnosi prema prirodnoj i kulturnoj baštini.

Razvoj turizma je znatno više nego kod drugih delatnosti uslovljen kvalitetom životne sredine, njenih prirodnih i kulturnih vrednosti i osobnosti. Stepenn očuvanosti i atraktivnosti životne sredine se neposredno odražava na mogućnosti za razvoj turizma na datom prostoru, naročito ako je u pitanju rekreativni turizam. Međutim, ekspanzivan razvoj turizma posle Drugog svetskog rata, pokazao je da stihijnost ima slične negativne posledice na očuvanje životne sredine, kao i nekontrolisan razvoj industije i urbanizacije.

Foto: Ovčar Banja

Zahvatajući velike prostore očuvane prirode, turizam je delatnost koja valorizuje one elemente prostora koji su za niz drugih delatnosti od marginalnog interesa. Samo se turizmom mogu valorizovati peskovite, šljunkovite i stenovite obale mora, jezera i reka, vidikovci, planinske padine pokrivene snegom, močvare, neki elementi klime, pećine i jame, reliktni i endemični primerci biljaka i životinja, zalazak sunca i slikovitost pejzaža, odnosno, nekropole, stećci, arheološki lokaliteti, freske i slično. Turizam je svojevrstan korisnik prostora, a specifičnost mu je u tome što nije nepovratan potrošač prirodnih elemenata. Kontrolisanim razvojem turizma, uz izgradnju odgovarajućih sadržaja, dolazi do oplemenjivanja prostora. *Jovičić (2000:17)*

Prema ispitivanjima eksperata Evropske unije kompleksnost uticaja turizma na životnu sredinu naročito je izražena u sledećim tipovima prostornih celina:

- zaštićena prirodna dobra;
- planinske oblasti;
- primorske regije.

Za ove tipove prostornih celina karakteristično je da nekontrolisan razvoj turizma, neutemeljen na preciznim programima i planovima i praćen obimnom izgradnjom smeštajnih i infrastrukturnih sadržaja, proizvodi negativne efekte u vidu ugrožavanja flore, faune i njihovih staništa, degradacije pejzaža, prevelikog otpada, čije prečišćavanje i odlaganje, uglavnom, nije regulisano na optimalan način. Ovi problemi se dodatno multiplikuju, usled dominantne sezonske koncentracije turističkog prometa i njegove ograničenosti na relativno male površine, koje su, istovremeno, izložene pritiscima drugih privrednih aktivnosti – poljoprivrede, ribarstva, brodogradnje, urbanističke izgradnje i slično.

Koncepcija održivog razvoja je stekla svoju punu afirmaciju na Konferenciji UN-a o životnoj sredini i razvoju u Rio de Ženeiru, 1992. godine, gde je jasno naglašeno da zaštita životne sredine mora da predstavlja integralan deo sveukupnog ljudskog razvoja. Prema ovome svaka delatnost (pa i turizam) mora, prilikom planiranja i donošenja odluka, maksimalno da uvažava zahteve životne sredine, kako bi njen razvoj bio trajan, jer u suprotnom može doći do degradacije, pa i do potpunog samouništenja.

Koncepciju održivog ili usklađenog razvoja, ne bi trebalo shvatiti kao strogo određenu definiciju, već kao proces promena u odnosima koji se uspostavljaju između društvenih, ekonomskih i prirodnih sistema i procesa. Taj proces se može samo postepeno ostvarivati, jer su i zahtevi koji se postavljaju pred ljudsko društvo veoma kompleksni. Tu se misli, u prvom redu, na formiranje nove ekološke svesti, na povećanje odgovornosti državne uprave, odgovarajuću reviziju postojećeg ekonomskog i pravnog poretka i veće uključivanje nauke u razrešenje aktuelnih problema zaštite životne sredine.

2.4 Demografija i ravnomerni regionalni razvoj zapadne Srbije

Ravnomerni regionalni razvoj predstavlja jedan od temelja održivog privrednog rasta i razvoja svake zemlje. Republika Srbija se, tokom godina koje su usledile nakon demokratskih promena 2000. godine, našla u vrtoglavim tranzicionim procesima, a jedno od ključnih tranzicionih pitanja bila je i politika ravnomernog regionalnog razvoja. Danas je Republika Srbija jedna od država sa najvećim regionalnim neravnomernostima u Evropi.

Neravnomerni regionalni razvoj naše države se ogleda u visokoj nezaposlenosti posmatrano po statističkim regionima, nedostatku infrastrukture, devastiranom industrijskom kompleksu, preteranoj koncentraciji privrednih delatnosti u Beogradskom regionu, demografskom pražnjenju značajnog dela zemlje i sl. ¹

Regionalizacija je izuzetno složena i kontradiktorna materija - nezaobilazna strateška akcija usmeravanja razvojnih procesa u prostoru. **Jedan od ciljeva regionalizacije je da se dovedu u sklad ekonomski, demografski i socijalni razvojni procesi.** ² Nesklad tokova demografske tranzicije sa ekonomskim razvojem izazvao je u prostoru Srbije upečatljive promene i složene razvojne probleme, koji ukazuju da se u pristupu njenoj regionalizaciji dužna pažnja mora posvetiti demogeografskim pojavama i procesima, što do sada nijedna vlast u Srbiji nije uradila.

“Od 4.700 sela u Srbiji, 1.200 je pusto, dok u 150.000 kuća niko ne živi”, izjavio je pre tri godine za RTS ministar Milan Krkobabić.

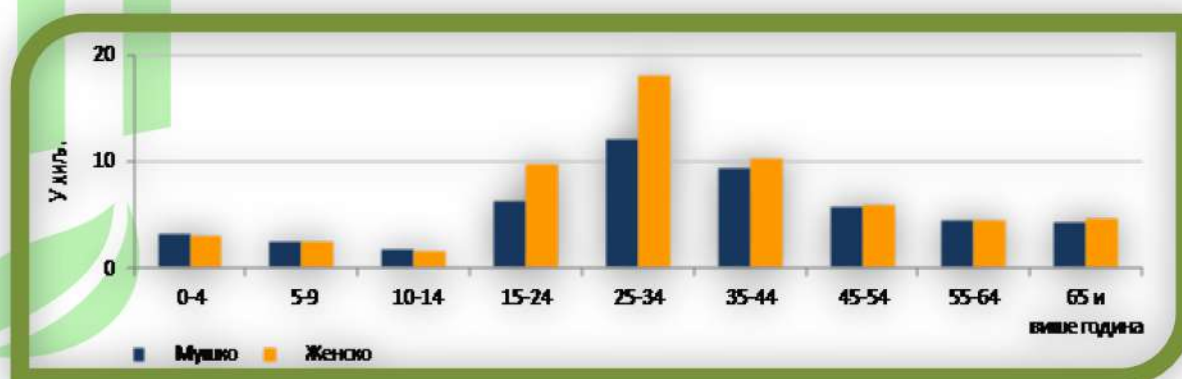
Decenijama unazad predstavnici vlasti u Srbiji govore o tome kako sve više mladih odlazi sa sela, da su gradovi sve puniji dok su ruralne sredine prepuštene zaboravu i propadanju. Vreme prolazi, a trend napuštanja sela se nastavlja bez obzira što nadležni povremeno pokušavaju da određenim akcijama to spreče.

Prošla 2020. godina obeležena je pandemijom koronavirusa koja je okupirala sve pore društva. Ipak, bez obzira na vanredno stanje, na policijski čas, na nestabilnost u celokupnom funkcionisanju države, migracije stanovništva su nastavljene i to u obimu kakav je bio i prethodnih godina.

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, tokom 2020. godine, 109.747 lica je trajno promenilo prebivalište u okviru Republike Srbije. Njihova prosečna starost je 34,7 godina, a najviše osoba se selilo iz jedne u drugu opštinu unutar iste oblasti (37,2%).

¹ Đorđević Miroslav, Obradović Saša i Lojanica Nemanja, „Komparativna analiza regionalne razvijenosti Šumadijskog i ostalih regiona u Republici Srbiji“

² STANOVNIŠTVO KAO ELEMENT REGIONALIZACIJE SRBIJE, Gordana VOJKOVIĆ

Grafikon 1. Lica koja su promenila prebivalište u Republici Srbiji, po starosti i polu, 2020.

Region Šumadije i Zapadne Srbije u periodu od 2016. do 2020. godine konstantno je imao veći broj odseljenih u odnosu na doseljena lica. Migracioni saldo je negativan, i prosečno godišnje iznosi oko -3.900. Zabrinjavajući podaci Republičkog zavoda za statistiku pokazuju da je prethodnih godina region Zapadne Srbije napustilo više od 10.000 stanovnika i to ne računajući migracije koje se odnose na privremeni ili trajni odlazak u inostranstvo. Samo 2020. godine Zlatiborski okrug je napustilo 3.953 osobe što predstavlja najveći negativni migracioni saldo u Srbiji (-920).

OBLAST	Dospeljeni		Odseljeni		Migracioni saldo
	ukupno	iz druge oblasti	ukupno	u drugu oblast	
REPUBLIKA SRBIJA	109747	40767	109747	40767	0
Beogradska oblast (Grad Beograd)	43428	13382	38562	8516	4866
Zlatiborska oblast	3033	1135	3953	2055	-920
Kolubarska oblast	2029	904	2210	1085	-181
Mačvanska oblast	5207	1395	5834	2022	-627
Moravička oblast	2423	872	2803	1252	-380
Rasinska oblast	2376	822	2847	1293	-471
Raška oblast	3287	1123	3641	1477	-354
Šumadijska oblast	2855	1484	2940	1569	-85

Tabela 1. Lica koja su promenila prebivalište u Republici Srbiji, prema području doseljenja/odseljenja, 2020.

Poslednji u nizu poteza vlasti da sačuva sela je odluka Ministarstva za brigu o selu koje je 28. juna 2021. godine raspisalo javni konkurs za dodelu bespovratnih sredstava za kupovinu kuće na ruralnom području. Užurbanost grada sada može da zameni seoska idila, a država je za to građanima na raspolaganje stavila po 1.200.000 dinara, odnosno nešto više od 10.000 evra. Ova odluka je dobro prihvaćena od građana pa je već do

polovine septembra 2021. godine kupljeno 95 seoskih domaćinstava, dok je do kraja konkursa 651 porodica dobila novi dom. Ono što je indikativno za ovu analizu je da je do kraja septembra samo jedna kuća kupljena na području zapadne Srbije i to u opštini Lučani.

Zapadna Srbija je raskrsnica različitih ideologija, kultura, mentaliteta, vera, kao i bogatog materijalnog i duhovnog nasleđa prožetog izuzetnim prirodnim vrednostima. Temeljnomo valorizacijom njenih potencijala mogla bi postati okosnica razvoja turizma, kako u administrativnim granicama, tako i u širem regionu. U kombinaciji sa prirodnim resursima, kao glavnim motivima turističkih kretanja u Zapadnoj Srbiji, seoski turizam bi mogao postati značajan faktor unapređenja turizma uopšte i izdvojiti se kao samostalni vid turističkih kretanja. Međutim, najvažnije od svega, svi ovi potencijali (o kojima ćemo detaljnije govoriti u nastavku ove Analize) su značajan resurs za ravnomerniji razvoj srpskih regiona i sprečavanje odliva, pre svega, mladih ljudi.

Foto: Seoska kuća iz rudničkog kraja

3. ZAŠTIĆENA PODRUČJA U ZAPADNOJ SRBIJI – STUDIJE SLUČAJA

Zapadnu Srbiju uglavnom čini brdsko – planinski reljef i oblast je izuzetnih prirodnih i kulturno – istorijskih vrednosti. Ova regija poznata je po bogatom arhitektonskom nasleđu, dobrim domaćinima, raznovrsnoj hrani i dobrom piću. Posebno je značajno da je Zapadna Srbija bogata resursima koje je priroda podarila.

Neki od tih resursa su u statusu zaštićenih područja, a mi smo, kao predmet ove Analize, odabrali sledeće:

je proglašena Parkom prirode prve kategorije i Rezervatom biosfere Golija – Studenica. Od 2001 . godine nalazi se na UNESCO – voj listi kao rezervat biosfere u Srbiji.

Park prirode "Golija"

Golija je planina smeštena u jugozapadnom delu Srbije, zapadno od Raške. Prostire se na površini od 75.138 hektara, na području pet opština. To su Kraljevo, Raška, Novi Pazar, Sjenica i Ivanjica. Planina je dugačka 30 kilometara, a karakteristična je po izgledu koje ima oblik slova S. Ime je dobila zbog svoje veličine, odnosno zbog svoje golemosti. Golija pripada unutrašnjoj zoni Dinarskog planinskog sistema. Planina Golija

mesto na kome se održava filmski festival Kustendorf. U blizini se nalazi Šarganska osmica, na kojoj saobraća čuveni voz Ćira kroz stenovite tesnace i visoke useke Šargana i Mokre Gore.

Park prirode "Šargan - Mokra Gora"

Mokra Gora se nalazi između planina Zlatibor i Tara gde je proslavljeni reditelj Emir Kusturica izgradio etno selo Mećavnik. Ovo je jedinstveno i autentično svedočanstvo nekadašnjeg života i planinskog stila gradnje. Na Mećavniku se nalaze drvene kolibe tradicionalno opremljene, a celokupan ambijent obogaćen je detaljima i motivima iz literature Ive Andrića. Drvengrad je

Predeo izuzetnih odlika

"Ovčarsko-kablarska klisura"

Ovčarsko – kablarska klisura je jedno od najlepših mesta u Srbiji. Izuzetno je bogata prirodnim lepotama. Klisura je zakonom zaštićena kao predeo izuzetnih odlika i kao prirodno dobro prve kategorije. Osim toga, Ovčarsko – kablarska klisura poznata je po deset manastira smeštenih na malom odstojanju. Nedaleko od klisure nalaze se Lučani i Čačak. Ovčarsko – kablarska klisura uklopljena je u jedinstveni prirodni ambijent, i predstavlja sjajnu destinaciju, kako za lečenje, tako i za odmor i uživanje.

Specijalni rezervat prirode "Uvac"

Kanjon reke Uvac spada među najlepša mesta u Srbiji. Smešten je između planina Javor i Zlatar. Poznat je po meandrima, a takođe i kao jedno od poslednjih staništa beloglavog supa. Na reci Uvac postoje tri jezera. To su Zlatarsko, Sjeničko i Radojnjsko. Deo klisure, površine 2 717 hektara, proglašen je za Specijalni rezervat prirode Uvac. Na području rezervata živi oko 104 vrste ptica. Tu je i Lednička pećina,

ispunjena dvoranama sa velikim belim stubovima, prošaranim crvenkastim i plavičastim nijansama.

Spomenik prirode "Ostrovica – Rudnik"

Rudnik je najviša planina Šumadije (Cvijičev vrh, 1.132 m) i nalazi se u njenom zapadnom delu. Imenom Rudnik nazvan je zbog rude olova i cinka koje se i danas eksploatišu. **Ostrovica** predstavlja redak fenomen reljefa. To je oštra vulkanska kupa strmih strana, sa nadmorskom visinom od 758 metara. Zbog nepristupačnosti terena

predstavlja izazov za planinare. Na vrhu Ostrvice nalaze se ostaci utvrđenog grada, za koji se pretpostavlja da potiče još iz antičkog perioda. Po legendi u ovom utvrđenju umrla je Jerina, žena despota Đurađa Brankovića, zbog čega se utvrđenje i zove Jerinin grad.

Na osnovu komparativne analize, navedena zaštićena područja imaju brojne probleme:

- nepostojanje prostornih planova zaštićenih područja, divlja gradnja (Uvac),
- slaba ekološka osvešćenost predstavnika lokalnih samouprava (Ostrovnica – Rudnik "slučaj Rio Tinto"),
- konflikti s lokalnim stanovništvom zbog neophodnih promena (Mokra Gora),
- nerešen odvod komunalnih otpadnih voda (Mokra Gora, Ovčarsko – kablarska klisura),
- direktni i indirektni uticaji na životinjski i biljni fond (Uvac),
- devastirana infrastruktura, klizišta, česti požari (Uvac, Golija)...

Jedan od velikih problema je i *finansiranje*. Naime, javne ustanove koje upravljaju zaštićenim područjima često su prisiljene na tržišno poslovanje pa se u drugi plan stavljaju primarni razlozi njihovog postojanja: zaštita prirode i edukacija. Tako dolazimo do situacije da je novac iz lokalnih budžeta najčešće dovoljan za isplate zarada zaposlenih, dok za konkretne projekte zaštite prirode i edukacije građana/ki - nema sredstava.

Detaljan prikaz analize stanja u targetiranim zaštićenim područjima Zapadne Srbije je u nastavku ovog dokumenta.

Foto: Beloglavi sup

4. PARK PRIRODE "GOLIJA"

4.1 Prirodni resursi i kulturno - istorijske znamenitosti

Područje Golije je jedno od najznačajnijih zaštićenih područja u zemlji i šire, a UNESCO ga je proglasio jednim od dva rezervata biosfere u Srbiji. Njegov razvoj, kao i razvoj drugih zaštićenih područja je kompleksan proces koji podrazumeva pronalaženje ravnoteže između očuvanja biodiverziteta kao primarnog cilja zaštite područja, odgovornog korišćenja resursa, ali i osmišljavanje inovativnih profitabilnih aktivnosti koje ne ugrožavaju prirodu.

Golija je najviša planina jugozapadne Srbije (1.833 m n.v.), pripada prostranoj geografskoj regiji koja se označava kao Starovlaško-raška visija. Pruža se u dužini od 32 km u obliku položenog latiničnog slova S. Najveći deo prostora Parka prirode (PP) „Golija“ je na teritoriji opštine Ivanjica, a manji deo na teritoriji gradova Novi Pazar i Kraljevo i opština Raška i Sjenica. Ukupna površina parka iznosi 75.183,96 hektara. Pod režimom prvog stepena zaštite nalazi se 668,12 (0,9% površine parka); pod režimom drugog stepena zaštite 3.863,15 ha (5,13%, površine parka); pod režimom trećeg stepena je 70.761,73 ha (93% površine parka).

Granicama Parka prirode „Golija“ obuhvaćen je i zaštićen prirodni prostor oko Manastira Studenice, na kome važe režimi utvrđeni Odlukom o utvrđivanju granica neposredne okoline i zaštite prirodnog prostora Manastira Studenice. Deo teritorije PP „Golija“ u površini od 53.804 ha, zajedno sa Manastirom Studenica, 2001. godine Uneskov program „Čovek i biosfera“² (Man and Biosphere – MaB) proglasio je rezervatom biosfere.

Rezervat biosfere „Golija – Studenica“ bio prvi i jedini rezervat u Srbiji sve do 2017. godine, kada je Republika Srbija dobila i drugi Rezervat biosfere „Bačko Podunavlje“. Danas, UNESCO Svetsku mrežu rezervata biosfere čini 714 rezervata biosfere iz 129 zemalja.

Svojim lepotama je skoro nenadmašna i na svakom koraku putniku priredi iznenadjenje. Svako ko je poseti divi se njenim skoro **neprohodnim šumama, bujnim pašnjacima, čestim i čistim izvorima i drugim lepotama i retkostima.**

Planina Golija je jedna od nekoliko planina Srbije na kojoj su evidentirane glacialne pojave. Najveće glacialno udubljenje na planini Goliji urezano je u Dajičke stene. Manja udubljenja predstavljaju lednička legla. Klima područja Golije je umereno-kontinentalna, sa tri klimatske oblasti: dolinska sa brdskom, prelazna i planinska.

Najviši vrh Golije je **Jankov kamen** (1833 m), a onda slede: Bojovo brdo (1748 m), Pašina česma (1725 m), Radulovac (1725 m), Odvraćenica (1674 m), Tičar (1492 m) i drugi. Na putu Kumanica – Bele Vode u gustoj četinarskoj šumi se nalazi **Tičar jezero (Dajičko)** za koje su vezane mnoge legende.

Netaknuti biser prirode je jezero „**Nebeska suza**“ na **Okruglici** (1495 m. n.v.) koje se pojavilo posle jednog zemljotresa u Rumuniji 1977. godine. Zahvaljujući velikim potresima, došlo je do propadanja i urušavanja zemljišta na Okruglici. Udubljenje, koje je nastalo tom prilikom, vremenom je ispunjavala voda i tako je nastalo ovo magično mesto, koje Golija poseduje danas. Jezero nema dotok vode iz potoka ili reka, tako da se

pretpostavlja da poseduje izvor na samom dnu. Ovo mesto još uvek nije istraženo i za sada ne postoje konkretne informacije o njegovoj dubini ili izvorima.

Slabiji i jači izvori vode nalaze se po celoj planini, od njenih najviših delova pa sve do pobrđa, a sa gustom rečnom mrežom. Značajno bogatstvo vode i veće količine padavina omogućili su opstanak raznovrsnog živog sveta. Goliju krase prostranstvo šumskog pokrivača. Naročito su zastupljene bukove šume, mešovite lišćarsko-četinarske šume i čiste smrčeve šume. Neki delovi ovih šuma imaju karakter prašume. Južne planinske strane i podgorine obrasle su prostranim livadama i pašnjacima. U smrčevom pojasu očuvale su se tresave, kao specifični i osetljivi ekosistemi.

Kao što svako područje ima svoj simbol i svoje obeležje, za Goliju se slobodno može reći da je centar reliktnih biljnih vrsta i carstvo planinskog javora koji govde gradi svoje najlepše i najočuvanije šume.

Sa aspekta zaštite planinskog javora i njegovih zajednica, od velikog značaja je činjenica da je ova vrsta preživela ledeno doba i da je u svom izvornom obliku danas fragmentarno očuvana. Planinu u rano proleće opsedaju **skupljači lekovitog bilja** koga u Goliji ima više od 100 vrsta. I pored neplanske eksploatacije, Golija je prebogata šumom, tako da u nekim delovima možemo naći stabla visoka i do 40 metara. Na Goliji je zabeleženo 1091 vrsta živog sveta, 117 vrsta i varijeteta algi, 40 vrsta mahovina, 7 vrsta lišajeva i 75 vrsta gljiva.

Golija je, inače, prebogata divljači i njome danas krstare **vukovi, lisice, divlje svinje, medvedi, jazavci, jeleni, zečevi**. Zbog prisustva **95 vrsta ptica** Golija je jedan od veoma važnih planinskih ornitoloških evropskih centara. Njihovo prisustvo u različitim tipovima staništa, pokazuje koliko je raznovrstan svet ptica.

Na Goliji se mogu sresti razni spomenici i manastiri koji potiču još sa kraja XII i početka XIII veka kao što je **crkva sv.**

Preobraženja u Pridvorici. U selu Gradac nalazi se „Gradački krst“ neuobičajeno velikih dimenzija na kome su ranohrišćanski simboli i slova ispisana 1662. godine.

Jedan od znamenitih spomenika kulture koji se može posetiti na podnožju planine Golije je i „Rimski most“ koji je udaljen od Ivanjice 17 km, i veruje se da je iz doba Nemanjića, iako nosi naziv Rimski most. Jednolučni most dužine 14 metara i širine 2,40 metara – obnovljen je i konzerviran.

Kulturno-istorijska znamenitost na obodima PP Golije je i Isposnica Svetog Save. **Gornja i**

Donja Savina isposnica pripadaju manastiru Studenica i udaljene su desetak kilometara od manastira, nalaze se na obroncima planine Čemerno uzvodno uz reku Studenicu. Gornja Savina isposnica, kao i Donja Savina isposnica predstavljaju nepokretno kulturno dobro i spomenik kulture.

Isposnicu je podigao Sveti Sava posle svog povratka iz Hilandara, u koju se povlačio za vreme postova gde se u miru i tišini molio. Po predanju, Sveti Sava upravo u isposnici napisao Studenički tipik i Žitije Svetog Simeona.

4.2 Identifikovani problemi

1. Male hidroelektrane

Male hidroelektrane – beznačajna korist i ogromna ekološka šteta! Tako u nekoliko reči efekat koji male hidroelektrane imaju na energetske sektor i životnu sredinu opisuju stručnjaci, pozivajući se na studije rađene u Evropskoj uniji i u Srbiji. Ipak, u PP Golija odnosno u slivu rečice Studenice na planini Goliji i okolini planirana je izgradnja 31 MHE.

Meštani Ušća su početkom 2021. godine organizovali više protesta jer su u slivu reke Studenice, u blizini istoimenog manastira pronašli postavljene cevi za izgradnju MHE bez ikakve dozvole i table obaveštenja o radovima. Starosedeoci su tražili da se ceo sliv reke Studenice zaštiti kako je to predviđeno Prostornim planom, da se dozvole za izgradnju mini hidroelektrana ponište, a da država obešteti investitore. Ukoliko se to ne dogodi, najavljujivali da će postaviti šatore i kampovati kako mašine ne bi počele sa radom.

Izgradnja mini hidroelektrane na reci Studenici, planirana je na svega šest kilometara nizvodno od istoimenog srednjovekovnog manastira sa Uneskove liste svetske kulturne baštine, a pet kilometara uzvodno od mesta Ušće, gde se ova reka uliva u Ibar.

Meštani Ušća na Ibru: Postavićemo šatore pored reke, gradnja MHE ne sme početi

Meštani Ušća ustali protiv gradnje MHE na Studenici

10.08.2021. Vesti | Srbija | Zaštita životne sredine

Zbog početka radova na reci Studenici, pet kilometara uzvodno od Ušća kod Kraljeva, meštani te rudarske varošice organizovali su protest pod sloganom „Spasimo Studenicu“. Traže da se radovi na mini hidroelektrani (MHE) zaustave i da nadležni proglaše ceo tok te planinske reke za zaštićeno područje kako bi je sačuvali za buduća pokolenja.

Meštani Ušća i okoline protest su organizovali putem društvenih mreža. Kažu, saznali su da su na Studenici u toku pripremi radovi za izgradnju MHE čija će visina brane iznositi 21 metar, a akumulacija vode do jedan kilometar uzvodno.

Osamdesetih godina prošlog veka traženo je da se u PP Golija izgradi još jedna hidroelektrana kada se odustalo od gradnje akumulacije na Studenici, jer je iz Zavoda za zaštitu spomenika kulture stiglo upozorenje da će povećana vlaga negativno uticati na stanje srednjovekovnih ikona u manastiru Studenica koje su neprocenjive vrednosti.

Prema zvaničnim podacima na reci Studenici osim MHE Studenica u vlasništvu istoimenog manastira SPC koji od 2011. ima status povlašćenog proizvođača električne energije, trenutno energetska i građevinska dozvola ima i DOO Hidrostena Kraljevo iz Kraljeva.

Posmatrano geografski, u samom centru PP Golije, u Devićima, investitor Hydro energy Braduljica doo iz Ivanjice je započeo gradnju MHE kada su se meštani pobunili i gradnja je zaustavljena. U registru izdatih energetskih dozvola do

12.3.2021. godine, objavljenom na sajtu Ministarstva rudarstva i energetike nalazi se dozvola data ovom preduzeću koja je istekla 2018. godine.

Potrebna procena uticaja na životnu sredinu MHE „Devići 1“

14.08.2015 Sandra Jovičić

Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine Republike Srbije saopštilo je da je potrebna procena uticaja na životnu sredinu za MHE „Devići 1“.

Hidroelektrana će biti izgrađena u parku prirode Golija u opštini Ivanjica na reci Studenici. Projektom je predviđeno da ima dva agregata sa turbinama ukupne snage 1250kW. Kompanija „Hydro energy Braduljica“ iz Ivanjice nosilac je projekta izgradnje male hidroelektrane.

Svi zainteresovani mogu izvršiti uvid u doneto rešenje do 24. avgusta 2015. godine.

Sandra Jovičić

Kao što će biti objašnjeno u ovoj Analizi, otvaranje termoelektrane u Štavlju dovelo bi do niza dugoročnih, katastrofalnih lančanih posledica kako za PP Uvac tako i za PP Goliju.

2. Infrastruktura

Ono što je karakteristika skoro svih zaštićenih područja u zapadnoj Srbiji su problemi sa putnom infrastrukturom, vodosnabdevanjem kao i odvodom i prečišćavanjem otpadnih voda.

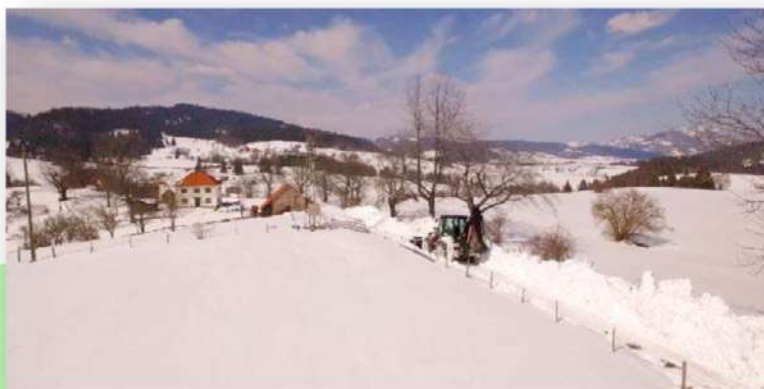
Na području Parka prirode "Golija" nema regionalnih vodovodnih sistema, već samo lokalnih. U naselju Devići (Vionica, Čočina i Devići) postoji kolektivni vodovod i odgovarajuća razvodna mreža. Ne postoji organizovani vid prikupljanja, odvođenja i ispuštanja otpadne upotrebene vode. Kanalizacija je za postojeće objekte rešena lokalno, preko individualnih septičkih jama. Na ovom području ne postoji kišna kanalizacija. Atmosferske vode se slobodno kreću i površinski ispuštaju u vodotoke.

U zimskom periodu Golija predstavlja san za svakog skijaša jer snega ima na pretek, ali za sada postoji samo jedno skijalište koje je pristupačno – Odvraćenica do koga se dolazi iz pravca Novog Pazara. Po rečima Momčila Mitrovića, predsednika opštine Ivanjica, pre skoro 20 godina započeta je izgradnja žičare koja vodi do vrha Jankovog kamena, ali nikada nije završena.

- Nadamo se da ćemo konačno, za dve godine, dobiti jednu žičaru na Goliji. Kada kažem

Golija mislim na pravac Golijska Reka – Jankov kamen, staza koja je najduža u Srbiji, od 3,5 km, i koja ima visinsku razliku od 1.500 do 1.833 metra. Izgradnja žičare je prioritet Ivanjice, da dobijemo skijanje u parku prirode, da ne narušimo floru i faunu. Da pokušamo da na taj način podignemo naš grad - razvojem turističkih potencijala, izjavio je predsednik opštine Ivanjica.

Trenutno na Goliji nema organizovanih smeštajnih kapaciteta koji bi mogli da prime veći broj turista. Može se odsesti uglavnom u domaćinstvima koja se bave seoskim turizmom.

Da bi se Golija razvijala preduslov je kvalitetna putna mreža. Put do Golije sa ivanjičke

strane je jako loš. Država je 2020. godine rekonstruisala put od Golijske reke do Odvraćenice i tu je uloženo 500 miliona dinara preko Puteva Srbije. Ostalo je još dosta posla, pogotovu ako se računa da Opština Ivanjica se stara o 18 lokalnih puteva čija je dužina 174 km i o nekategorisanim putevima o čijoj dužini ne postoje relevantni podaci, ali se predpostavlja da je ukupna dužina ovih

puteva oko 3.600km. Od ukupne mreže lokalnih puteva, asfaltirano je 71,5km, 86,5km je sa tucaničkim zastorom, a 16km je sa zemljanim kolovozom.

Analizom podataka dostupnih na sajtu opštine Ivanjice u celoj opštini asfaltirano je samo 9% lokalnih puteva što predstavlja ozbiljan problem i nedostatak za efikasniji napredak u razvoju ove regije.

3. Demografija

Demografske karakteristike područja Parka prirode „Golija“ su: mali broj stanovnika sa trendom opadanja usled iseljavanja i starenja, život u međusobno slabo povezanim seoskim naseljima razbijenog tipa, slaba gustina naseljenosti - svega 10,5 stanovnika po km² i sa ukupnim brojem stanovnika od 6.264 po popisu iz 2011. godine.

Tabela 1.
Promene u broju stanovnika na području Golije, 1953-2002. godina

	Broj stanovnika					
	1953	1961	1971	1981	1991	2002
Park prirode	19.646	20.187	17.634	13.551	10.402	7.950
Područje Golije	32.989	34.050	29.215	23.078	18.343	14.752

Razvoj Golije i turizma omogućio bi ekonomski napredak opština koje se na nju naslanjaju, ostanak ali i povratak mladih u ove krajeve. Tome na ruku ide i najavljena gradnja autoputa od Požege ka Crnoj Gori.

5. PARK PRIRODE "ŠARGAN - MOKRA GORA"

5.1 Prirodni resursi i kulturno - istorijske znamenitosti

Autor: Isidor Stankov

Park prirode „Šargan – Mokra Gora“ obuhvata mokrogorsku i deo kremanske kotline, jugoistočne površi Tare, severozapadne ogranke Zlatibora i prevoj Šargan koji se preprečio između ove dve planine. Čitav ovaj prostor deo je krajnjih istočnih ogranaka unutrašnjih Dinarida.

PP Šargan - Mokra Gora zauzima površinu od 10.813,73 ha na kojoj su uspostavljeni režimi zaštite I, II i III stepena. Režimom zaštite I stepena obuhvaćena je teritorija od 359,66 ha, režimom zaštite II stepena obuhvaćena je teritorija od 1.179,78 ha, dok je režimom zaštite III stepena obuhvaćena teritorija od 9.274,29 ha.

Administrativno ovaj Park prirode najvećim delom pripada opštini Užice, a manjim delom opštinama Bajina Bašta i Čajetina.

Mokra Gora, kao naseljeno mesto, prema popisu iz 2011. godine imala je 549 stanovnika, od toga je 517 punoletnih. Prosečna starost stanovništva iznosi 46,2 godina (43,4 kod muškaraca i 48,8 kod žena). U naselju ima 237 domaćinstava, a prosečan broj članova po domaćinstvu je 2,55.

Ime selu je dao aga Mustaj-beg iz Priboja. Po legendi tu je zakonačila neka vojska i ložila sirovu goru (drva) na vatru, pa su govorili: „ala je ova gora mokra“, pa je tako nastalo ime Mokra Gora.

Područje Tare, Zlatibora, kremanske i mokrogorske kotline izgrađeno je od magmatskih, metamornih i sedimentnih stena koje su stvarane kroz dugu geološku istoriju. Vode mokrogorske kotline otiču Drinom, dok vode kremanske kotline otiču Zapadnom Moravom. Vododelnicu između ova dva sliva čini prevoj Šargan.

Na području Mokre Gore i Kremna posebnu dragocenost predstavljaju izvori lekovitih voda. Najpoznatiji su visokoalkalni izvor Sv. Jovana Krstitelja (Bela voda) na desnoj obali Kamešine, visokoalkalni Dulov izvor u koritu Kamešine, izvor slane Radovanove vode u Kotromanu i izvor mineralne Glišove vode u selu Kremna. Vode ovih izvora mogu se kontrolisano piti ili koristiti kao kupke, a veoma povoljno utiču na ublažavanje kožnih i očnih bolesti,

gastritisa, upalu mokraćnih kanala, sekundarnog steriliteta i reumatskih oboljenja.

Vegetacijski pokrivač mokrogorskog kraja odlikuje se pretežnim prisustvom šuma u kojima su najzastupljenije zajednice crnog bora, hrasta, bukve i smrče. Pored šumske vegetacije, ovo područje prekriva i raskošna zeljasta vegetacija livada i pašnjaka, kamenjara, pukotina stena, visokih zeleni i šipara. Od blizu 800 biljnih vrsta ovog područja, njih 60, odnosno, 7,5%, pripada endemičnoj flori.

Različiti tipovi staništa usloveli su bogatstvo i raznovrsnost životinjskog sveta Parka prirode. U vodotocima koji pripadaju hladnim vodama, najčešće se sreću potočna mrena, uklija, klen, peš.. Najinteresantnije ptice ovog područja su orao zmijar, osičar, suri orao.. Od sisara, na prostorima Mokre Gore mogu se videti belogrudi jež, veverica, jazavac, divlja mačka, vidra, lisica, vuk, mrki medved, srna, divokoza i mnoge druge vrste.

Najveći broj životinjskih vrsta Parka prirode ima status strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta značajnih kako po nacionalnim, tako i po međunarodnim merilima.

U vreme stvaranja i jačanja srednjovekovne srpske države Nemanjića, preko Šargana i kroz mokrogorsku kotlinu prolazili su važni putevi koji su vodili prema obližnjem Višegradu, kao i prema Priboju i Novoj Varoši. Najstarija materijalna svedočanstva o postojanju naselja Mokra Gora sačuvana su na starom takozvanom Rimskom ili Grčkom groblju gde se nalaze ostaci stare rimske kaldrme, metalni novac i nadgrobnne ploče. Srednjevekovni grobovi ukazuju da je selo živelo još tokom XIV veka, u vreme vladavine cara Dušana. Nakon njegove smrti gospodar ovog kraja postao je Vojislav Vojinović, a zatim Nikola Altomanović koji je stvorio državu „od Rudnika do Dubrovnika“. Od 1374. godine pa do Kosovske bitke, ovim krajevima i Dobrunom vladao je knez Lazar, a 1459. godine stigli su turski osvajači koji su na Šarganu postavili granicu između smederevskog i bosanskog sandžaka.

Stalna istorijska previranja, doseljavanja izbeglica i zbegovi domaćeg stanovništva, uticala su na čestu promenu demografske slike ovog kraja. Današnji žitelji mokrogorske i kremanske kotline većinom vode poreklo od doseljenika koji su pristizali u XVII, XVIII i XIX veku iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore i moravičkog kraja. U XX veku neka doseljavanja, prevashodno Ličana i Kordunaša, bila su povezana sa izgradnjom šarganske pruge. Međutim, pored doseljavanja, tekao je i proces iseljavanja radi školovanja ili zapošljavanja.

U skladu sa prirodnim uslovima, stanovništvo je u prohujalim vekovima tradicionalno živelo od šumarstva i poljoprivrede, pre svega stočarstva. Proizvodi ovog kraja bili su drvena građa, luč, katran, meso, mleko, koža, vuna, voće, kukuruz, med, vosak, rakija, sukno od konoplje ili lana. Mada je današnji način privređivanja u mnogome drugačiji, veliki broj domaćinstava i dalje je bar delimično očuvao po neku od tradicionalnih delatnosti.

Tarabići - u selu Kremna živi porodica Tarabići čiji su preci imali dar da predviđaju događaje. Najpoznatiji vidoviti Tarabići bili su Miloš (1809-1854) i njegov sinovac Mitar (1829-1899). Njihova proročanstva zabeležio je prota Zaharije Zaharić, i preneo ih dr Radovanu Kazimiroviću koji ih je objavio u knjizi „Tajanstvene pojave u srpskom narodu i Kremansko proročanstvo“.

Još jedna specifičnost ovog parka prirode je etno-kulturno-turistički kompleks Drvengrad koji se nalazi na vrhu brda Mećavnik u čijem je podnožju smešteno selo Mokra Gora. Tvorac ovog jedinstvenog naselja je reditelj Emir Kusturica koji je inspiraciju za svoj nsvakidašnji poduhvat dobio dok je na Mokroj Gori snimao film „Život je čudo“.

Za izgradnju Drvengrada korišćene su autentične brvnare ovog područja. Čitava koncepcija Drvengrada počiva na pravougaonom trgu čija je glavna osa određena ulaznom kapijom i položajem crkve-brvnare

sa pogodnim nizom dvovodnog krova pokrivenog šindrom.

Drvengrad je mesto mnogih kulturnih zbivanja i stecište brojnih znamenitih umetnika i sportista iz čitavog sveta. Od kulturnih zbivanja najpoznatiji je tradicionalni međunarodni filmski festival „Kustendorf“.

Pored Drvengrada, obnovljena je Šarganska osmica - pruga koja, iako je duga samo 15, 5 kilometara sa 22 tunela, otkriva bogatstvo prirode i brojnih legendi.

Foto: Šarganska osmica

5.2 Identifikovani problemi

1. "Divlja" gradnja

Park prirode "Šargan - Mokra Gora" iako je prostor pod režimima prve, druge i treće zaštite i dalje nailazi na velike probleme kada je u pitanju opasnost od požara, nerazvijena vodovodna i kanalizaciona mreža i gradnja nelegalnih objekata.

Paradoks na Mokroj Gori je da je jedan od razloga osnivanja Parka prirode Mokra Gora bilo i sprečavanje divlje gradnje dok je tadašnji ministar zaštite životne sredine i prostornog planiranja, Oliver Dulić, 2011. godine zapravo otvorao objekat (Nacionalni ekološki centar *Čarobni breg*) građen bez odobrenja. Njegovo ministarstvo je građevinsku dozvolu Centru dalo tek dan pred otvaranje. Izgradnja ovog objekta državu je koštala oko 89,5 miliona dinara, ali Nacionalni ekološki centar ni šest godina kasnije nije imao upotrebnu dozvolu.

2. Rudarsko – geološka iskopavanja

BLC > VESTI > DRUŠTVO

Kusturica ne da istraživanja u Mokroj Gori: Ne traže oni gvožđe nego nikl, dok sam živ toga neće biti

11. Lipnja - 08.01.2017. 09:21 [Za ovu vest ne postojaju komentari.](#) [Like: 207](#) [Share](#) [Tweet](#)

FOTO: M. C. VEKUNIĆ / BLAGOVEST

Zavod za zaštitu prirode Republike Srbije, pri čemu je Emir Kusturica, odbio je zahtev beogradskog preduzeća "Global Mining International" za geološka

U prvoj i drugoj zoni zaštite zabranjena su bilo kakva geološka istraživanja, a na čitavoj teritoriji eksploatacija. "Global Mining International" je pokušao da istražuje nikl na ovom području bez obzira na rešenje kojim se odbija zahtev za geološka istraživanja jer na 85 odsto lokacija za koje je zainteresovan nalazi na zaštićenom području. Meštani su zajedno sa Emirom Kusturicom odbranili ovaj kraj: **"Zavod za zaštitu prirode odbio je tragače za milijardama, zbog toga što**

to nije zdravo i zbog toga što je Mokra Gora, osim ekološkog, postala i centar kulturnih dešavanja", rekao je tada Emir Kusturica.

3. Šumski požari

Šumski požari postali su sve češća pojava, što je delom posledica globalnog zagrevanja usled koga su leta sve vrelija i suvlja nego ranije ali pre svega kao posledica krajnjeg ljudskog nemara i nepažnje a ponekad i zle namere. I u našoj zemlji šumski požari su postali učestaliji nego u neka ranija vremena. U leto 2021. godine na prostoru Parka prirode Mokra Gora izbio je veliki šumski požar gde je izgorelo preko 100 hektara šume i niskog rastinja.

4. Demografija

Najveći problem ove oblasti predstavlja depopulacija, odnosno, samo 2020. godine Zlatiborski okrug je napustilo 3.953 osobe što predstavlja najveći negativni migracioni saldo u Srbiji (-920). Ako posmatramo Mokra Goru kao naselje u poslednjih 70 godina broj stanovnika se smanjio za 60%.

1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.
1398	1468	1310	1139	870	816	605	549

Broj stanovnika na Mokroj Gori po popisima od 1948. godine

Krstivoje Špijunović, meštаниn Mokre Gore, iz zaseoka Špijunovići, kroz setu navodi da sada u tom zaseoku ima svega 30-ak ljudi u 14 domaćinstava: „Sećam se vremena, nije baš tako davno, možda 60-tih godina prošlog veka, kada je samo u jednom domaćinstvu imalo više članova nego što sada ima celo mesto.“

Pored demografskih izazova, održivost planinskih sistema je upitna i zbog drugih problema. Počevši od monitoringa i zapostavljanja prirodnih vrednosti, preko ekonomskih izazova zbog viših troškova izgradnje i održavanja objekata, nezaposlenosti, primanja ispod nacionalnog proseka, nedostataka konkurentnosti i niskokvalifikovane radne snage; nedostupnosti socijalnih i zdravstvenih ustanova uočavaju se razlozi zbog kojih je stanovništvo planinskih sela suočeno sa održivošću (Pantić, 2014; Pantić, 2019c).

6. PREDEO IZUZETNIH ODLIKA "OVČARSKO-KABLARSKA KLISURA"

6.1 Prirodni resursi i kulturno - istorijske znamenitosti

svojini 12,09%. Na području Predela izuzetnih odlika „Ovčarsko-kablarska klisura“ utvrđuju se režimi zaštite I, II i III stepena a pripadaju teritoriji grada Čačka i opštine Lučani.

Glavnu morfološku osobenost klisure predstavljaju izvanredno izražene okuke rečnog toka Morave, tri takozvana nakalemljena ili uklještena meandra.

Reka Zapadna Morava probijanjem kroz masive Ovčara i Kablara usekla je jedinstvenu klisuru koja je 2000. godine zaštićena kao Predeo izuzetnih odlika „Ovčarsko - kablarska klisura“. Sredinom 2021. godine Uredbom je ovaj predeo proširen i sada obuhvata 4.910,8 ha, od čega je u državnoj svojini 28,66%, u privatnoj svojini 57,55%, u javnoj svojini 1,7% i u crkvenoj

Predeo izuzetnih odlika „Ovčarsko - kablarska klisura“ se nalazi u centralnom delu Srbije, pripada Zapadnom Pomoravlju, a razdvaja visoku Šumadiju, na severu, od Dragačeva i Starovlaško-raške visije na jugu. Osnovno prirodno obeležje klisure čine Ovčar (985m) i Kablar (885m), po kojima je i dobila ime. Glavnu masu ovih planinskih uzvišenja izgrađuju krečnjaci iz perioda triajsa.

Specifičnost ovog predela ogleda se i u termalnim izvorima čija temperatura iznosi 38 ° C. Upravo ovi izvori usloveli su da Ovčar Banja, koja se nalazi na nadmorskoj visini od 279 m, ima izuzetno dugu tradiciju, ali je za banju zvanično priznata tek 2011. godine.

Godina	Stanovnici
1948.	185
1953.	241
1961.	310
1971.	191
1981.	203
1991.	184
2002.	168
2011.	122

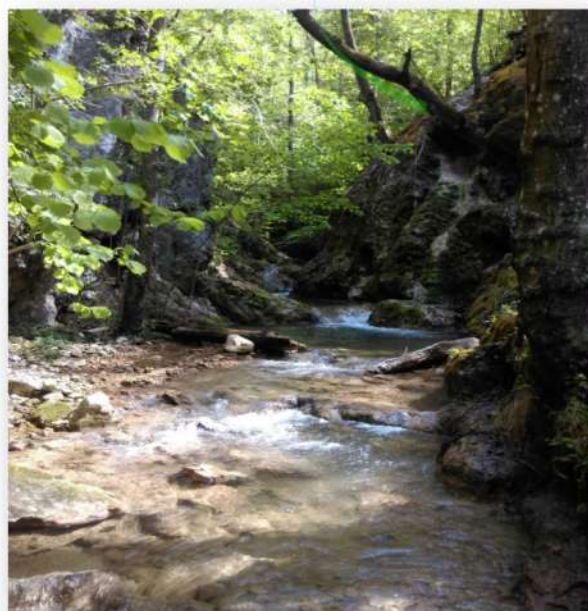
Demografski podaci pokazuju slabu naseljenost, svega 122 stanovnika po popisu iz 2011. godine dok prosečna starost stanovništva iznosi 39,1 godina i u naselju ima svega 65 domaćinstava.

Prirodne vrednosti zaštićenog područja upotpunjuje Banjski potok u koji se sa strmih strana Ovčara i Debele gore spuštaju vode iz kraških izvora. Atraktivnog je izgleda sa, u nekim delovima, odlikama kanjona koji svojim bigrenim slapovima i kadicama privlači posetioce.

Nekada je u ovom potoku bilo obilje pastrmki i rakova što je ukazivalo na zavidni nivo čistoće vode, a sada se mogu naći samo pastrmke i to u tragovima, naravno opstalih poribljavanjem.

Za pecaroše predstavlja svojevrsan raj jezero Međuvršje koje je najveće veštačko jezero na Zapadnoj Moravi i pripada zatičenom predelu. Ukupna zapremina akumulacije je 18,5 miliona m³ dok je zapremina korisnog prostora oko 5,6 miliona m³. Nadmorska visina jezera je 273 m, a najveća dubina neposredno kod temeljnog ispusta, je oko 20 m. Za vreme visokih vodostaja dužina jezera dostize 11 km i ukupnim padom od 21,3 m.

Područje jezera je uglavnom brdovito i pošumljeno, sa „načičkanim“ vikendicama uz samu obalu, dok akumulacija formirajući meandre između planina Ovčar i Kablar upotpunjava divnu sliku i pejzaž pored Morave. Na desnoj obali jezera je urađena staza za sportski ribolov duga 800 m.

Ovčarsko – kablarski manastiri

Turistički potencijal Ovčarsko-kablarske klisure, pored prirodnih lepota, predstavlja i veliki broj pravoslavnih manastira. Danas postoji deset manastira i dva sveta mesta pa zbog toga ovaj predeo naziva i "***Srpskom Svetom Gorom***". Na levoj strani Zapadne Morave nalaze se Blagoveštenje, Ilinje, Nikolje, Uspenje i Jovanje, a na desnoj Sretenje, Trojica, Preobraženje, Vaznesenje i Vavedenje dok Kađenica i Savinje predstavljaju sveta mesta.

Najstariji manastir je Nikolje i pretpostavlja se da je sagrađen krajem 14. veka. Nekada je u ovom manastiru živelo i do 300 kaluđera. U njemu se od Turaka krio i Miloš Obrenović sa porodicom. On je u porti 1817. godine sagradio konak koji i danas postoji i nosi njegovo ime. Manastir Blagoveštenje nalazi se na blagoj uzvišici iznad naselja Ovčar Banje i jedan je od retkih manastira u Ovčarsko-kablarskoj klisuri za koji se tačno zna kada je podignut i ko su bili ktitori. Natpis iznad ulaza u crkvu, govori da je hram podignut 1601/02. *Zanimljivo je da se u ovom manastiru svojevremeno zamonašio Patrijarh Pavle i tu je, do svoje smrti, dolazio svake godine.*

Jedno od dva sveta mesta je pećina Kađenica u kojoj se nalaze dva kamena sarkofaga i Hristovo raspeće koji obeležavaju nemio događaj iz vremena Hadži-Prodanove bune 1814. godine. U pećinu se u tim krvavim vremenima, sakrio zbeg naroda iz okolnih sela. Turci su ih otkrili, na ulaz nagomilali granje i slamu i zapalili. Sav narod se ugušio kadom, tj. dimom. Od tada se ovo mesto zove Kađenica..

Klisure ne predstavljaju samo geomorfološke fenomene, već i specifične ekosisteme. Ovčarsko-Kablarska klisura sa svojom raznovrsnom vegetacijom predstavlja kompleksan sistem gde su prisutne kombinacije zajedničkog života biološki različitih vrsta drveća. Od hrasta, cera, bukve i graba do crnog bora koji zauzima stene Ovčara na oko 900m n.v. Ovde se može pronaći čak 19 vrsta divljih orhideja dok su se oko Banjskog potoka raširile različite vrste paprati.

Usled očuvanosti i raznovrsnosti staništa, fauna je na ovom prostoru takođe bogata. U klisuri su prisutni šumska kornjača, barska kornjača, šareni daždevnjak, sivi soko, suri orao, jazavac i druge retke i ugrožene vrste. Među sisarima 14 vrsta je od međunarodnog i osam vrsta od nacionalnog značaja, među kojima su i divlja mačka i vidra.

U vodama zaštićenog područja evidentirano je 34 vrste riba iz 9 porodica. Od ukupnog broja registrovanih vrsta, njih 28 spada u izvornu faunu riba ovog područja, dok je 6 vrsta introdukovano (sivi tolstolobik, babuška, amur, amurski čebačok, sunčica, američki somić).

Zbog prisustva velikog broja ptica, preko 160 vrsta, ovo područje izdvojeno je kao međunarodno značajno područje za ptice – IBA područje (Important Bird Areas).

Površina IBA obuhvata 6, 174 ha zaštićenog područja. Najznačajnije vrste ptica gnezdarica Ovčarsko-kablarske klisure su: prdavec, siva žuna, crna žuna, zelena žuna, sivi soko, osičar.. Posebnom pažnjom pleni sivi soko, najbrži lovac među pticama grabljivicama, čiji je poslednji par na teritoriji Čačka opstao upravo ovde.

Foto: Manastir Blagoveštenje u Ovčar Banji

6.2 Identifikovani problemi

1. Komercijalizacija i "dvlja" gradnja

Za uređenje i razvoj predela izuzetnih odlika „Ovčarsko-kablarska klisura“ Vlada Srbije formirala je Međuresornu radnu grupu na čijem čelu je državni sekretar u Ministarstvu turizma Miroslav Knežević, objavljeno je u Službenom glasniku.

Sredinom marta 2021. godine u Beogradu je održan sastanak ove Radne grupe kojem su prisustvovali predsednica Vlade Ana Brnabić, predstavnici grada Čačka i Zavoda za zaštitu prirode Srbije. Ovom prilikom izneti su predlozi projekta u oblasti turizma, životne sredine i infrastrukture, kao i za uređenje ovog dela izuzetnih prirodnih i turističkih odlika. Premijerka Ana Brnabić je tom prilikom istakla da je revitalizacija Ovčarsko-Kablarske klisure ocenjena kao projekat od nacionalne važnosti, čije će se investiranje odvijati paralelno sa završetkom auto-puta Čačak–Požega.

Izmenama i dopunama plana generalne regulacije Ovčar Banje predviđena je gradnja hotela visoke kategorije, novih motela, apartmana, pansiona, kao i unapređenje ponude kroz gradnju Prirodnjačkog centra i terapeutsko-relaksacionih centara, saobraćajnica i biciklističko-pešačkih staza i staza za kajakaše. Gradnja Prirodnjačkog centra i amfiteatra je započeta sredinom ove godine, kao i uređenje korita oko reke Zapadne Morave.

S obzirom da je tek 2000. godine Ovčarsko-kablarska klisura zaštićena, nelegalna gradnja je „cvetala“ na ovom području. Godinama je trajala borba ljubitelja prirode oko zabrane izgradnje vikendica.

Posle donošenja Zakona o planiranju i izgradnji, grad Čačak je doneo odluku o privremenim uslovima za legalizaciju kojom su definisani kriterijumi gradnje, ali vrlo malo izgrađenih objekata ispunjava zadate uslove. Donošenjem Uredbe Vlade Republike Srbije o proširenju Predela izuzetnih odlika precizno je definisano gde i šta sme da se gradi u klisuri.

Po rečima Vojina Jakovljevića, direktora Turističke organizacije Čačka koja upravlja Ovčarsko-kablarskom klisurom, gradnja je dozvoljena samo trećem stepenu zaštite uz odobrenje Ministarstva građevine, dok u prvom i drugom apsolutno neće moći ništa da se

gradi, osim onoga što spomenicima kulture bude bilo potrebno, odnosno putevi i konekcije za same svetinje.

– Imamo potrebu da vam prosledimo slike sa vrha Kablara iz sela Rošci. Doterana je teška mehanizacija (bageri, kamioni, valjak itd..). Šuma se seče nemilice, nema table, prijavljenog gradilišta (početak i završetak radova, ko je odgovorno lice, investitor i naručilac posla), a kad radnike pitaš “šta se gradi” oni kažu pitajte gradonačelnika Čačka Miluna Todorovica i direktora TOČ-a Vojina Jakovljevića!!!

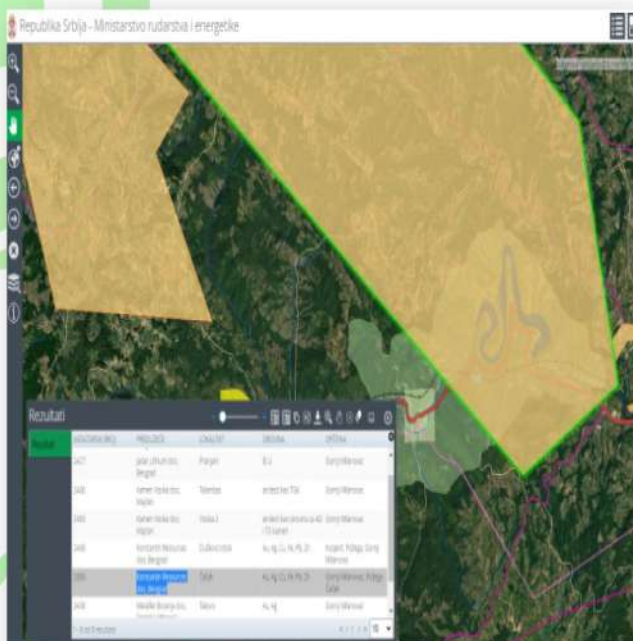
Foto:
Ozon
press

Pitam se kao građanin Čačka, dal je to njihova privatna svojina da rade kako oni žele i hoće?! Radi se o ogromnoj površini, po slobodnoj proceni oko hektar. Ako već prave parkirište zar nisu mogli da ga urade od prirodnih materijala, kao što su zemlje u regionu napravile, da iskoriste stabla kao prirodnu hladovinu, putaju sugrađani.

Međutim, da se Uredba ne poštuje imamo primer u najstrožem, prvom režimu zaštite, na samom vrhu Kablara. Put do vidikovca je bio prilično devastiran pa je Vlada RS finansirala sa 80 miliona dinara rekonstrukciju saobraćajnice i izgradnju parkinga. Građani su se pobunili kada je umesto sređivanja asfaltnog puta do vidikovca napravljena dva ogromna prakinga (za čak 6 autobusa i 96 automobila) a da pri tome nigde nije ni postavljena tabla obaveštenja o izvođenju radova. Za strogo zaštićeno prirodno dobro, sam vrh planine Kablar, do koga je nezgodno doći autom, građani smatraju da je višak parking i za automobile a da ne govorimo o autobusima koji ovom deonicom i ne saobraćaju.

Najava predsednika Srbije, Aleksandra Vučića, da će u Ovčarsko-kablarskoj klisuri biti naravljeno, kako je rekao, "neko stakleno čudo, staklena kuća, od nekog pleksiglasa, Bog će ga znati, u koju će svi da dolaze" - dodatno je uzburkala javnost. Aktivisti i borci za zaštitu prirode postavljaju pitanje da li će se uništiti ovo zaštićeno područje zbog njegove komercijalizacije?

2. Odobrena geološka istraživanja

Dodatni problem za Predeo izuzetnih odlika „Ovčarsko - kablarska klisura“ predstavljaju odobrena geološka istraživanja plemenitih materijala. Do ove informacije je naš istraživački tim došao po Zakonu o dostupnosti informacijama od javnog značaja jer nadležni o tome ne žele da javno govore. Naime, firma "Konstantin Resources d.o.o." iz Beograda je dobila odobrenje od Ministarstva rudarstva i energetike dozvolu za istraživanje zlata, srebra, bakra, gvožđa, olova i cinka na području koje zahvata više od polovine zaštićenog predela. Mapa koja se nalazi sa leve strane zvanično je objavljena na sajtu ovog Ministarstva. O ovome, za sada, samo govore građanski aktivisti, ekološki pokreti i organizacije civilnog društva. Primera radi, da bi ovu informaciju sakrili od očiju javnosti, nadležni u opštini Gornji Milanovac su danima važna dokumenta i skupštinske odluke krili od očiju javnosti (ova istraživanja zahvataju i veliki deo teritorije gornjomilanovačke opštine).

3. Devastirano jezero Međuvršje

Posebna celina a ujedno i problem je jezero Međuvršje. Više od dvadeset godina se priča o čišćenju jezera da bi tek 2018. godine bio predstavljen "Projekat Međuvršje" kojim je planirano sređivanje jezera u više faza.

"Projekat Međuvrške podrazumeva u prvoj fazi snimanje stanja vode i mulja, u drugoj fazi čišćenje, odnošenje i kasnije preradu tog mulja do spalionice. U okviru tog projekta analizom trenutnog stanja jezera Međuvrške konstatovano je da ono ne vrši osnovne dve funkcije zbog kojih je izgrađeno. Jedna funkcija je proizvodnja električne energije. Zbog velike količine mulja smanjena je mogućnost proizvodnje, a s druge strane zbog velike količine mulja smanjena je sposobnost jezera da prihvati bujične vode Zapadne Morave i njenih pritoka", rekao je Milan Radunović, jedan od autora projekta za čačanski portal ozonpress.rs.

Podaci iz 2018. godine pokazuju da je oko 75 odsto jezera Međuvrške pod muljem, da se u njemu nalaze teški metali, a samim tim pretpostavka je i da je voda zatrovana. Izmuljavanje jezera Međuvrške imalo bi veliki značaj za ceo sliv Zapadne Morave.

Koliko je ovo neozbiljno shvaćeno od vlasti govore i izjave pronađene u medijima iz 2014. godine da će se mulj izvoziti u Japan, Izrael, dok stručnjaci tvrde da je jezero na umoru.

Prema proceni stručnjaka, objavljenoj 2014. godine, jezeru je preostalo još dve-tri godine života, posle čega će zbog ogromne količine mulja postati obična bara u kojoj će biti ugrožen životinjski i biljni svet. U kakvom je stanju jezero, sedam godina posle, samo možemo da pretpostavimo, jer, za sada, nadležni ovu temu ne pominju.

7. SPECIJALNI REZERVAT PRIRODE "UVAC"

7.1 Prirodni resursi i kulturno - istorijske znamenitosti

Jedno od najvećih i najlepših prirodnih blaga Srbije je specijalni rezervat prirode „Uvac“ koji je stavljen pod zaštitu države 1971. godine, po prvi put. Tokom 1995. godine ovo područje je prošireno i na druge, jednako lepe i značajne delove. Svoju finalnu veličinu i oblik rezervat je dobio konačno tek 2006. godine. Ovaj predeo od izuzetnog značaja prve kategorije, nalazi se u jugozapadnoj Srbiji u okviru *Starovlaško – raške visije*. **U naselju Uvac živi 17 punoletnih stanovnika prosečne starosti 55,8 godina u svega 8 domaćinstava.**

Ovaj predeo okružen je planinama Zlatar, Murtenica, Čemernica, Javor i Jadovnik i obuhvata površinu od 7543 hektara. Oko 2/3 rezervata se nalazi na teritoriji opštine Nova Varoš, dok se 1/3 nalazi na teritoriji opštine Sjenica. Minimalna nadmorska visina rezervata je 760 m, a maksimalna 1322 m.

Centralnu morfološku celinu rezervata predstavlja *kanjonska dolina reke Uvac sa dolinama svojih pritoka*. Reka Uvac je najduža pritoka Lima i izvire na nadmorskoj visini od 560 metara. Dužina reke Uvac iznosi oko 120 kilometara. S obzirom na to da je Uvac planinska

reka, njen hidroenergetski potencijal je iskorišćen formiranjem tri brane, samim tim i *tri veštačka jezera*. To su **Zlatarsko jezero ili Kokin Brod, Sjeničko ili Uvačko jezero i Radoinjsko jezero**. Posebna vrednost ovog područja su specifični **uklješteni meandri**. Ovi meandri postali su zaštitni znak Uvca i njihova slika pretenduje da bude *simbol prirodnih bogatstava Srbije*. U okolini se mogu naći mnogi kraški oblici: *kraške površi, uvale, vrtače, okapine, pećine i jame*.

Pećine su brojne i po veličini variraju od potkapina do jednog od najvećih do sada poznatih pećinskih sistema u Srbiji, a to je **Ušački pećinski sistem** dužine 6.185 m. Vredno je pomenuti i druge pećine kao što su: *Tubića pećina, pećina Durulja, Baždarska pećina...*

Nepristupačan kanjon reke bio je idealna prirodna brana koja je dovela do toga da su oko Uvca izgrađeni brojni manastiri od velikog značaja za identitet ljudi iz ovih krajeva. Najpoznati su **manastir Uvac** i **manastir Dubrava**.

Nekada se ovde nalazio i čuveni manastir Janja, opevan u narodnoj epskoj pesmi „Miloš u Latinima“. Njega više nema, iako je reč o jednoj od najznačajnijih nemanjićkih građevina. Smatra se da se na njegovom mestu danas nalazi manastir Uvac.

Jerinin grad - drevni, srednjovekovni grad oko koga kruže razne tajanstvene priče i legende nalazi se nedaleko od rezervata, u selu koje se zove Družinić, na nekoliko koraka od Ledene pećine. Jedna od zanimljivosti i posebnih atrakcija ovog grada je to što

se do ovog istorijskog lokaliteta može doći samo čamcem. Nastanak utvrđenja se u narodnim predanjima često povezuje sa *Prokletom Jerinom*.

Predeo prirodnog rezervata “Uvac” nadaleko je čuven po bogatoj fauni, a naročito po ogromnom staništu koje broji oko 130 vrsta ptica. U najznačajnije spada beloglavi sup (*Gyps fulvus*) koji predstavlja jednu od dve preostale vrste lešinara koje se danas gnezde na području Srbije.

Njegova uloga u lancu ishrane u ekosistemu je jedinstvena i nezamenljiva, jer su mu

isključiva hrana uginule životinje, čime sprečava širenje zaraza i na taj način čini "prirodnu reciklažu". 1994. godine ova ptica je zaštićena zakonom i tako je kolonija ove jedinstvene vrste ptica postala najveća na Balkanu i jedna od najvećih u Evropi. Treba istaknuti da su se na područje rezervata prethodnih godine vratile još dve vrste orlova lešinara koje su nekada nastanjivale ovo područje. Reč je o *crnom lešinaru* i *beloj kanji*. Područje rezervata naseljavaju i *orao belorepan*, *suri orao*, *orao mišar*, *orao zmijar*, kao i brojne vrste *jastrebova* i *sova*, ali i drugih ptica.

Rezervat prirode stavljen je pod strogu zaštitu upravo radi zaštite i unapređenja kolonije beloglavog supa. Ova kolonija zahvaljujući brizi entuzijasta, danas broji preko 100 gnezdećih parova, tako da predstavlja najveću balkansku koloniju i jednu od najvećih kolonija u Evropi.

Takođe, značajno je i prisustvo retkih i ugroženih vrsta sisara i druge faune, poput *vuka*, *medveda*, *divljih svinja*, *lisica*, *zečeva*, *jazavaca*, *kuna*.

Još jedno prirodno dobro kanjona rezervata su *čiste vode* koje su staništa 24 vrsta ribe, a njihovi delovi su i *prirodna plodišta mladice*, *potočne pastrmke*, *jezerske pastrmke*, *zlatovčice*, *smuđa*, *klena*, *skobalja*, *potočne mreše*.

Raznolikost netaknutih staništa, prisustvo endemičnih, reliktnih i ugroženih biljnih i životinjskih vrsta, od posebnog su značaja za očuvanje biodiverziteta i geodiverziteta, a samim tim razvoj i promociju turističkih potencijala rezervata, ali i zlatarskog kraja u celini.

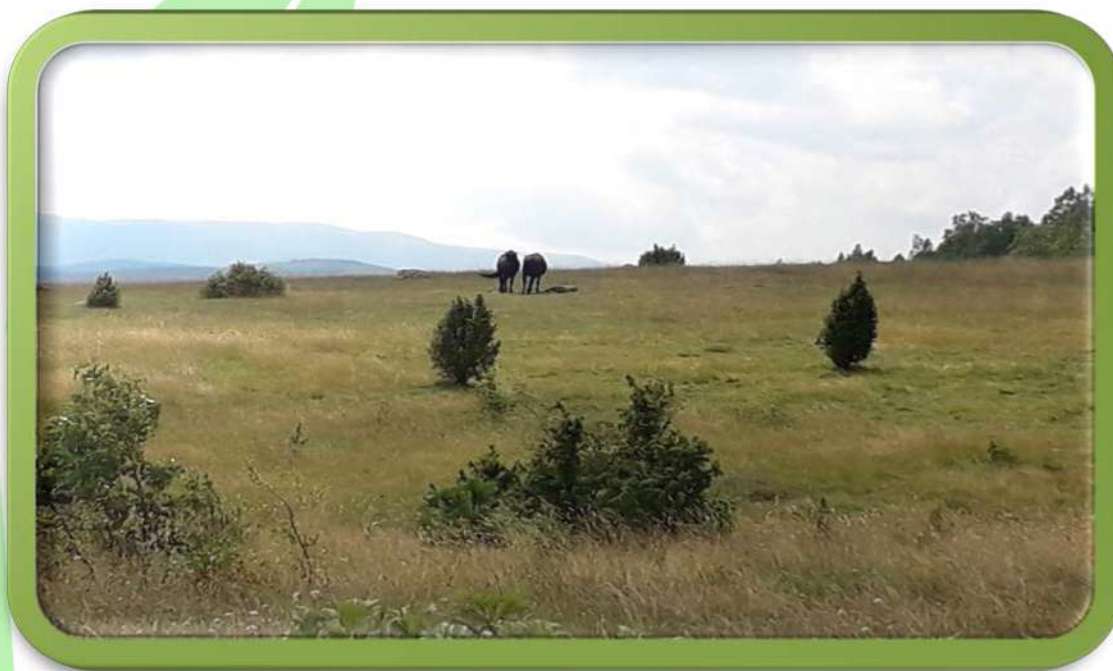

Foto: Specijalni rezervat prirode "Uvac" – pored vidikovca "Molitva"

7.2 Identifikovani problemi

1. Izgradnja rudnika "Štavalj"

Najugroženije je Radoinjsko jezero, jer se iz njega opština Priboj snabdeva vodom za piće. Nelegalna gradnja je zastupljena na sva tri jezera. Sjeničko je dodatno ugroženo kanalizacionom mrežom opštine Sjenica, kao i otpadnim vodama iz mnogobrojnih klanica, mlekara i rudnika uglja Štavalj.

Rudnik uglja „Štavalj“ nalazi se na peštorskoj visoravni, na nadmorskoj visini od 1.100

Foto: Pixabay

metara i udaljen je 12 km od Sjenice. Basen rudnika trenutno zahvata teren površine od 30 km². Prema dostupnim dokumentima i analizama, termoelektrana „Štavalj“, kapaciteta 320 MW, snabdevala bi se ugljem iz istoimenog rudnika. Izgradnja termoelektrane podrazumevala bi povećanje proizvodnje uglja sa postojećih 70-80.000 tona proizvedenog uglja godišnje, na 1,68 miliona tona godišnje. Potrošnja uglja u termoelektrani procenjena je na 210 t po satu. Navedeno povećanje obima proizvodnje u rudniku

„Štavalj“ otvara pitanje uticaja na okolinu, odnosno, na zaštićena područja na peštorskoj visoravni i u jugozapadnoj Srbiji. Izgradnja termoelektrane „Štavalj“ navodi se u Strategiji razvoja energetike Republike Srbije do 2025. godine kao potencijalni projekat kojim bi se podigli kapaciteti u elektroenergetskom sektoru, planirani rok izgradnje je 5 godina.

Termoelektrana na ovom području jedinstvenih prirodnih vrednosti i resursa dovela bi do niza dugoročnih, katastrofalnih lančanih posledica: Fizičkog, hemijskog i biološkog uništavanja zemljišta. Otpadne vode iz rudnika „Štavalj“ već predstavljaju opasnost za vodotokove uvačkog sliva. Negativni uticaji izgradnje termoelektrane „Štavalj“ na uslove u slivu Uvca i uvačke akumulacije, identifikovani su u Nacrtu izveštaja o strateškoj proceni uticaja Strategije upravljanja vodama Republike Srbije na životnu sredinu i Izveštaju o strateškoj proceni uticaja Regionalnog prostornog plana Zlatiborskog i Moravičkog okruga.³

³ RAZVOJNI POTENCIJALI ZAŠTIĆENIH PODRUČJA NA TERITORIJI OPŠTINE SJENICA I UTICAJI ENERGETSKIH OBJEKATA NA ZAŠTIĆENA PRIRODNA DOBRA – SLUČAJ ŠTAVALJ (Beogradska otvorena škola)

Problem kvaliteta voda se već uočava jer je, na primer, ispitivanja kvaliteta vode u Sjeničkom jezeru, koje su pre nekoliko godina uradili stručnjaci Agencije za zaštitu životne sredine u Beogradu, pokazalo da je u tom jezeru voda četvrte, negde čak i pete kategorije. To znači da leti nije bezbedna ni za kupanje. Sve uzvodno utiče i na kvalitet vode u Radoinjskom jezeru koje je dodatno ugroženo nelegalnom gradnjom objekata u neposrednoj blizini jezera, koja je poslednjih godina pojačana.

2. "Divlja" (nelegalna) gradnja

"Divlja" gradnja na prostoru ovog zaštićenog područja zaista divlja. U poslednjih nekoliko godina, pored zidanih objekata, višestruko se povećao i broj kamp prikolica. Neke od njih su, sa dograđenim terasama, prerasle u ugostiteljske objekte sa šankovima za točenje pića, stolovima i stolicama. Ima i prodavnica brze hrane na desetak metara od jezera, pa kad u letnjim mesecima taj prostor oko jezera zaposedne na stotine izletnika, sa automobilima, uz roštilje, glasnu muziku, hranu i piće, vožnju motornih čamaca, obala Radoinjskog jezera više liči na veliko vašarište nego na specijalni rezervat prirode.

Nadležni iz Specijalnog rezervata prirode "Uvac" je više puta dostavljao republičkoj građevinskoj inspekciji zapisnik sa fotografijama bespravno izgrađenih objekata na

području rezervata. Inspektori su donosili odgovarajuća rešenja, a protiv "divljeg" graditelja su podnošene krivične prijave. Međutim, ključni problem je što se rešenja o uklanjanju/rušenju nelegalnih objekata ne sprovode. U toku 2020. godine, republička građevinska inspekcija dostavila je desetinu obaveštenja o uklanjanju objekata, u periodu od 16. do 23. juna. Međutim, ona još uvek nisu sprovedena. Dodatni problem je izuzetno blaga kaznena politika postupajućih

sudova. Naime, investitor u "divlji" objekat uloži više desetina hiljada evra, a sud ga kazni sa 300-400 evra. Nije redak slučaj da tužilaštvo već u startu odbaci krivičnu prijavu (po tzv. načelu "oportuniteta"), te naloži "divljem" graditelju da na račun neke humanitarne organizacije uplati iznos od par desetina hiljada dinara kao naknadu za učinjeno krivično delo. **Naravno, objekat "ostane na svom mestu".**⁴

⁴ Dokumentacija koju je SRP „Uvac“ dostavio republičkoj inspekciji zaštite životne

Još jedan od problema je što na prostoru SRP "Uvac" ne postoji uređeno kamp-naselje. Opštine Nova Varoš i Sjenica nemaju donete planove koji se odnose na kamp-naselja i uslove koje bi trebalo da ispunjavaju. Javna preduzeća, a koja su korisnici zemljišta na kome se nalazi veliki deo pokretnih objekata (Srbijašume, Srbijavode, Elektroprivreda Srbije...), su potpuno nezainteresovana za rešavanje ovog problema.

Menadžment rezervata "Uvac" se u nekoliko navrata (poslednji put 2020. godine) obraćao raznim institucijama: republičkoj komunalnoj inspekciji, komunalnoj inspekciji opštine Nova Varoš, komunalnoj inspekciji opštine Sjenica, kao i javnim preduzećima Srbijašume, Srbijavode i Elektroprivreda Srbije i ukazivao na postojanje ovog problema. Međutim, od nadležnih institucija izostala je bilo kakva reakcija.

Kada je u pitanju upotreba plovila na zaštićenom području ona je pod kontrolom SRP "Uvac", i po izveštaju republičke inspekcije bezbednosti plovidbe koja je pri Ministarstvu građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, rad SRP "Uvac" predstavlja **pozitivan primer** "zavođenja" reda.

Ministarstvo zaštite životne sredine u aprilu 2021. godine objavilo je Javni uvid o Nacrtu uredbe o proglašenju i studiji zaštite Specijalnog rezervata prirode „Uvac” po kome je predviđeno da se prošire granice zaštićenog područja sa trenutnih 7543 hektara na 11746 hektara (<https://www.ekologija.gov.rs/saopstenja/vesti/javni-uvic-o-nacrtu-uredbe-o-proglašenju-i-studiji-zastite-specijalnog-rezervata-prirode-uvac>).

3. Ugrožavanje zaštićenih životinjskih vrsta

Najnoviji problem koji se javio na ovom području jeste turističko preletanje rezervata helikopterima. Naime, krajem jula 2020. godine bilo više preleta “nepoznatih” letelica u Specijalnom rezervatu prirode “Uvac”, upravo u periodu kada se mladunci beloglavih supova spremaju da napuste gnezda i kada su veoma osetljivi na svako uznemiravanje. Monitoringom populacije beloglavog supa, koji je radio Institut za biološka istraživanja „Siniša Stanković”, zabeleženo je 6 mladunaca koji su iskočili u jezero, od toga tri su spašena i preneti su u Prihvatni centar na Uvcu.

O značaju zaštićenih prirodnih područja za održivi razvoj Srbije sprovedena je anketa posetilaca Uvca. Cilj je bio da se identifikuju vrednosni stavovi posetilaca u vezi sa zaštitom i posebnim vrednostima koja se nalaze unutar zaštićenog prirodnog područja Uvac. Rezultati ovog rada ukazuju na to da je **više od 90% ispitanika odgovorilo da ih je netaknuta priroda podstakla da posete Uvac**. Ovaj rezultat govori o velikoj i dragocenoj vrednosti prirodnih resursa unutar ovog zaštićenog područja.

Glavni rezultat istraživanja se odnosi na to da se vrednost SRP Uvac (više od 90%), kao i vrednost beloglavog supa (oko 85%) "**ne može iskazati u novcu**". Zatim, većina ispitanika (više od 80%) smatra da **ne bi trebalo vršiti privatizaciju** ili prodaju zaštićenog područja. Takođe, svest posetilaca ovog rezervata o tome da je neophodno **da postoje kazne** koje će biti dovoljno visoke, ne samo da destimulišu ponašanje onih koji uništavaju prirodna dobra i vrednosti, već i da budu toliko visoke da obezbede obnavljanje resursa. Sa ovim stavom se slaže više od 60% ispitanika.⁵

⁵ Drašković, Božo and Minović, Jelena and Domazet, Ivana (2014) *Značaj zaštićenih prirodnih područja za održivi razvoj Srbije*.

Prema dokumentaciji, kojom raspolaže Istraživački tim Centra za monitoring i aktivizam - CEMA, na sve navedene probleme godinama unazad ukazuje rukovodstvo SRP „Uvac“ i dostavlja svu neophodnu dokumentaciju nadležnim organima, ali uglavnom ostaju bez adekvatnog odgovora i reakcije.

Foto: Uvac

8. SPOMENIK PRIRODE "OSTROVICA – RUDNIK"

8.1 Prirodni resursi i kulturno - istorijske znamenitosti

Rudnik je najviša planina Šumadije (Cvijićev vrh, 1.132 m) i nalazi se u njenom zapadnom delu. Imenom Rudnik nazvan je zbog rude olova i cinka koje se i danas eksploatišu. Predstavlja čvorište između slivova Zapadne Morave, Velike Morave i Kolubare i najsevernija je vulkanska oblast u centralnoj Srbiji, a ostaci vulkanizma su приметni na pojedinim delovima i po karakteristikama stenskih masa koje ga izgrađuju.

Zbog izuzetnih klimatskih uslova (velika osunčanost tokom godine, vazдушna strujanja, visoka jonizacija vazduha) planina je još 1922. godine proglašena za vazдушnu banju.

Prema popisu iz 2011. bilo je 1490 stanovnika (prema popisu iz 2002. bilo je 1706 stanovnika). Prosečna starost stanovništva iznosi 41,4 godina (40,9 kod muškaraca i 41,8 kod žena). U naselju ima 598 domaćinstava, a prosečan broj članova po domaćinstvu je 2,85.

Foto : Vrh Ostrovica

Jedan od vrhova Rudnika, Ostrovice, ostatak davno razorene vulkanske kupe u opštini Gornji Milanovac, krajem maja 2009. godine je proglašen za spomenik prirode površine 13,73 ha.

Nadmorska visina Ostrovice je 758 metara i na njoj se nalaze ostaci tvrđave za koju se pretpostavlja da potiče još iz antičkog perioda. U istoriji se prvi put pominje u XIV veku, a ponovnu obnovu utvrđenja izvršio je despot Đurađ Branković, radi odbrane od turske najezde. *Po legendi u ovom utvrđenju umrla je Jerina, žena despota Đurađa Brankovića, zbog čega se utvrđenje i zove Jerinin grad.*

Na Rudniku postoji osam vrhova iznad 1000m nadmorske visine, čak dva vrha imaju isto ime Javor. Između vrha Javor i Cvijićevog vrha (sa njegove jugoistočne strane) nalazi se rezervat prirode, prirodno dobro „Veliki Šturac“, prvi put stavljeno pod zaštitu 1956. godine kao strogi prirodni rezervat, površine 8 ha. Spada u prirodna dobra I kategorije - prirodno dobro od izuzetnog značaja.

Rudnik je od davnina bio naseljeno mesto. Brojni tragovi materijalne kulture dokazuju da je na Rudniku bilo veliko rimsko naselje. Rimljani su imali rudnike na ovoj planini, rudarske kolonije i hramove u kojima su se molili i tražili zaštitu od opasnosti u podzemnim jamama rudnika. Pored starih rudarskih okana, pronađeni su ostaci rimskog hrama posvećenog boginji Majci zemlje - TERA MATRIS.

U srednjovekovnoj srpskoj državi, za vreme vladavine kralja Dragutina, na Rudniku je bila kovnica novca. Dinar kralja Dragutina, kovan na Rudniku, bio je prvi srpski dinar sa ćiriličnim natpisom. Za vreme vladavine despota Stefana Lazarevića i Đurađa Brankovića, ovo je bio istaknuti rudarski i trgovački centar države. Na njemu su u tom periodu građena i rezidencijalna zdanja. Padom Srbije pod tursku vlast, Rudnik postaje turska varoš i administrativno sedište. Za vreme austrijske vladavine (1718-1739) Rudnik ponovo oživljava, a Austrijanci počinju sa eksploatacijom rude.

Tokom arheoloških istraživanja srednjovekovnog grada Rudnika, 2015. godine pronađen je tipar kneza Lazara. Na metalnoj pločici prikazan je karakterističan šlem sa ukrašenim bivoljim rogovima, što je bio zaštitni znak kneza Lazara. Jedinstveni pečat dokazuje da je knez Lazar boravio na Rudniku i upravo tu izdavao povelje.

Danas, na planini Rudnik postoji veliki broj crkava i manastira, kao i utvrđenja koja su srednjovekovni vladari gradili za života, a, u novije vreme, pored tih, postoje i druge brojne atrakcije. Jedna od njih je „Srpski Holivud“ gde je meštанин velikim slovima ukrasio rudničku strminu pa ko se uputi Ibarskom magistralom ne može da omaši natpis, a pored toga su postavljene adrenalinske ljuljaške.

Zahvaljujući izuzetnoj šumovitosti, prirodnim stazama zdravlja, velikim brojem vidikovaca i blizini velikih gradova, Rudnik je pogodan za razvoj letnjeg i zimskog, zdravstvenog, školskog, sportskog i lovnog turizma i veoma je značajan kulturno-istorijski lokalitet.

Kada govorimo o šumama uglavnom je zastupljeno listopadno drveće, najviše bukva, a nalazi se i redak planinski javor, endemit Balkanskog poluostrva, mleč i hrast. Tokom svih sezona je aktuelan i lov, što dodatno povećava potražnju za ovom destinacijom. Od životinja zastupljene su srne, divlje svinje, jarebice, fazani, lisice, zečevi, jazavci, ris... Na ovom prostoru se nalazi i orao mišar i obična kukavica – dve vrste ptica koje su u Srbiji trajno zaštićene vrste.

8.2 Identifikovani problemi

1. Putna infrastruktura

Bez obzira što je skoro punih 100 godina Rudnik jedna od sedam vazdušnih banja Srbije, veoma malo se ulagalo u ovaj kraj. Gradonačelnici gradova Kragujevca i Čačka i predsednici opština Gornji Milanovac, Knić i Topola su, u cilju ekonomskog i infrastrukturnog razvoja 10. oktobra, 2012. godine, sporazumno prihvatili i potpisali Memorandum o izradi i učešću u finansiranju Strateškog master plana održivog razvoja planine Rudnik, kojim bi se obezbedili i stvorili uslovi za izgradnju putne infrastrukture, razvoj poljoprivrede, energetike, turizma i drugih privrednih grana, zaposlenost stanovništva, čime bi se povećao ukupan potencijal gradova i opština na čijim delovima teritorija se planina Rudnik prostire.

Medutim, do sada, jedino je opština Gornji Milanovac krenula sa ulaganjima u asfaltiranje lokalnih puteva, i to tek pet godina kasnije, 2017. godine.

2. Vodosnabdevanje

Jedan od najvećih problema, koji traje već decenijama, u varošici Rudnik je snabdevanje pijaćom i tehničkom vodom, pogotovu u letnjem periodu. U više navrata je pronađena povećana količina arsena što je, po rečima dr Vesne Manić iz Zavoda za javno zdravlje Čačak, "normalno za zemljište gde ima nalazišta ruda olova i cinka".

Rudničani se trenutno snabdevaju vodom sa pet izvorišta i dve bušotine koji se nalaze na teritoriji opštine Gornji Milanovac. Godinama unazad, najavljuje se priključivanje varošice Rudnik na regionalni vodovod "Rzav", međutim, još uvek nije napravljen veći pomak u tom pravcu.

ČETVRTAK, 07. JUL 2011, 15:05 -> 17:12

Zabranjena upotreba vode na Rudniku

U naseljenom mestu Rudnik, nedaleko od Gornjeg Milanovca, zabranjena je upotreba vode za piće. Zavoda za javno zdravlje u Čačku potvrdio je da se u vodi nalazi povećana količina arsena.

Foto: Printscreen

Pored vode, problem predstavlja i **neuređena kanalizacija**, što se može smatrati ironijom, jer je upravo na Rudniku, po nalazima arheologa, još u srednjem veku postojala uređena kanalizacija i planska gradnja.

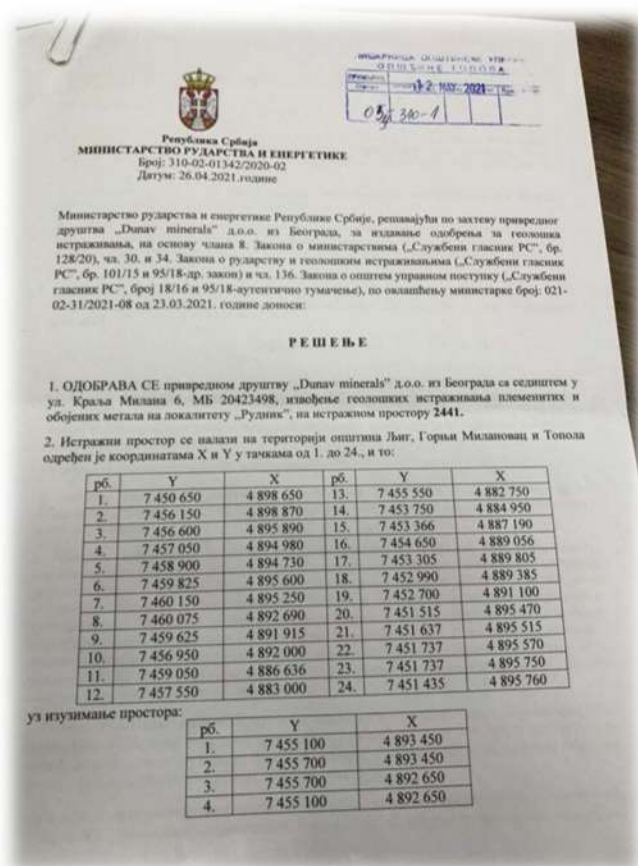
Foto: Printscreen

3. Geološka istraživanja

Potencijalno veliki problem za ovu lokaciju je najava geoloških istraživanja na ovom prostoru. Naime, firma Dunav Minerals d.o.o. iz Beograda je 12. maja 2021. godine je dobila **odobrenje za izvođenje geoloških istraživanja plemenitih i obojenih minerala**.

Meštani Rudnika su u više navrata organizovali proteste uz podršku opštine Topola, dok je od nadležnih iz ostalih opština (Gornji Milanovac, Čačak, Kragujevac) izostala reakcija.

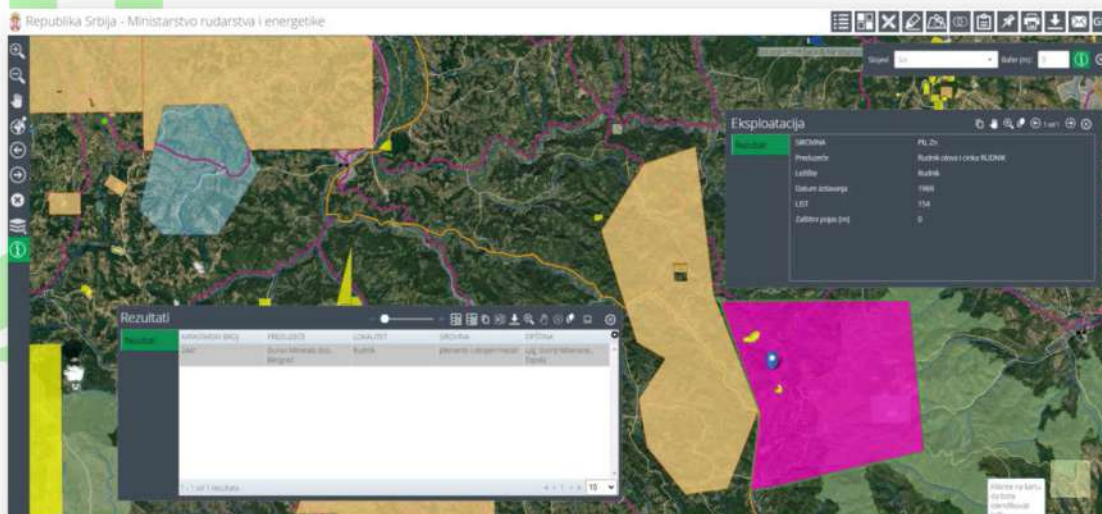
Prema trenutnom stanju, od aktivnih rudnika na prostoru planine Rudnik, jedino rudnik "Rudnik" generiše rudarski otpad odlaganjem flotacijske jalovine. Međutim, preduzeće "Rudnik" i flotacija "Rudnik doo" primenjuje sve propisane mere kako bi se sprečio bilo kakav negativan uticaj flotacijskog odlagališta po životnu sredinu i ljude. Primenu propisanih mera, sve procese na flotacijskom odlagalištu kao i uticaje na životnu sredinu kontrolišu nadležne akreditovane institucije, tako da se za ovaj rudnik može reći da je primer dobre prakse održivog rudarstva.

Na suprot tome, rizik predstavlja ležište azbesta u Stragarima, odnosno napušteni površinski kop i odlagalište jalovine u neposrednoj okolini istoimenog naselja. Na površinskom kopu se eksploatacija ne vrši već više decenija, a preduzeće koje je vršilo eksploataciju je u dugogodišnjem stečaju. Površinski kop i odlagalište jalovine su nezaštićeni, jer nisu zatvoreni ili konzervirani prema zakonskim propisima, i kao takvi vizuelno i fizičko-hemijski imaju negativne uticaje na životnu sredinu i neposredno na ljude u okolini.

Na osnovu dokumentacije, koju je Centar za monitoring i aktivizam- CEMA dobio po Zakonu o dostupnosti informacijama od javnog značaja, područje Rudnika, Takova, Pranjana i Ovčarsko-kablarske klisure predstavlja ugroženo područje jer su na svim navedenim lokacijama odobrena geološka istraživanja od plemenitih materijala do litijuma.

Najavljena geološka istraživanja obuhvataju prostorno veću površinu od postojećeg rudnika i predstavljaju neposrednu opasnost po ovu vazдушnu banju, tvrde meštani Rudnika.

Grafički prikaz odobrenog geološkog istraživanja (obojeno braon) i trenutni prostor eksploatacije (obojeno pink).

4. Demografija

Razvoj turizma kao delatnosti koja se, prema dosadašnjim iskustvima, pokazala kao "efikasno sredstvo" za zaustavljanje depopulacije, u narednom periodu može da stvori uslove za postepeni demografski oporavak ovog područja. Turizam je jedna od najpropulzivnijih delatnosti za prevazilaženje regionalne nerazvijenosti i ujedno svojim ekonomskim efektima stimuliše demografski razvoj. Razvoj turizma će u emigracionom

području sa redukovanim demografskim potencijalima, ali sa očuvanim prirodnim vrednostima i bogatim kulturno istorijskim etno-nasleđem ne samo zaustaviti iseljavanje već će dovesti do povratnih migracija i ekonomskog oporavka Rudničkog kraja.

Turizam daje mogućnost aktiviranja ženske radne snage, posebno kroz "nevidljivu" zaposlenost i privređivanje žena izdavanjem smeštajnih kapaciteta u domaćinstvu i narodnom radinošću, čime će žene dobiti značajnu ulogu u ekonomskoj funkciji porodice.

Očekuje se da se do 2024. negativna stopa rasta, koja je za teritoriju Rudničkog kraja iznosila -2,5, vratiti na nivo do 2002. godine što će se ostvariti migracionom komponentom, jer bi aktivnim razvojem turizma Rudnički kraj mogao da poprimi imigracioni karakter.

8. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

- Klimatske promene predstavljaju značajan rizik i izazove za Nacionalne parkove i njihove jedinstvene prirodne vrednosti. Porast temperature i promene količina padavina mogu uticati na migraciju vegetacije i životinjskog sveta na nova staništa, fragmentaciju staništa, kao i povećanje učestalosti i intenziteta požara, poplava i suša.
- Osim očuvanja vrsta i ekosistema, zaštićena područja pružaju bitne ekološke, društvene i ekonomske usluge - kao što su čista voda, skladištenje ugljenika, ublažavanje katastrofa i stabilizacija tla, kao i oblasti važnih za očuvanje naše kulturne baštine.
- Uticaj klimatskih promena na zaštićena područja u Srbiji je nedovoljno prepoznat u strateškim dokumentima koji su do sada donešena u ovoj oblasti. Klimatske promene su takođe izazov u upravljanju zaštićenim područjima, gde u većini slučajeva klimatske promene nisu deo strategije održivog razvoja.
- Nekontrolisana upotreba prirodnih izvora i zagađenje životne sredine radi ostvarivanja što većih ekonomskih koristi dugoročno negativno utiče na čitavo čovečanstvo. Odgovornim ponašanjem sadašnjih generacija se mogu umanjiti posledice po buduće naraštaje. Održivi turizam je model razvoja koji, pre svega, podrazumeva jedno odgovorno ponašanje kada je u pitanju životna sredina i korišćenje prirodnih resursa.
- Održivi razvoj turizma kao cilj sebi postavlja, pre svega, očuvanje svih bitnih vrednosti okruženja. Iz toga proizilazi da se koristi od održivog turizma protežu na dugoročne staze, i da se nikako ne može govoriti samo o nekom kratkoročnom pozitivnom efektu. Ovaj koncept je podjednako prihvatljiv, kako sa stanovišta interesa nosilaca turističke ponude, tako i nosilaca turističke tražnje.
- Uspešno sprovođenje održivog turizma u praksi je veoma značajno da lokalna zajednica prepozna koristi koje će imati od toga i da se uspostavi neka vrsta partnerskog odnosa između privatnog sektora i lokalne zajednice.
- Očuvanje, staranje i dobro upravljanje prirodnim resursima u zaštićenim područjima zahteva napore svih zainteresovanih strana, ali je garant očuvanja, kako ekonomskih tako i ekoloških i kulturnih vrednosti.
- U dalje planove održivog razvoja ovih područja trebalo bi da bude uključeno lokalno stanovništvo u skladu sa Konvencijom o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine, poznatijoj kao Arhuska konvencija, kojom se ljudska prava neposredno vezuju za stanje životne sredine.

9. Literatura:

- ❖ *Napori Ujedinjenih nacija za bolju životnu sredinu 21. veka, Rezultati Svetskog samita u Rio de Ženeiru, Brazil 1992. godine, Savezno ministarstvo za životnu sredinu, Beograd, 1992.*
- ❖ *Vladimir Stojanović, Turizam i održivi razvoj*
- ❖ *Nacionalna strategija održivog razvoja, "Službeni glasnik RS", br. 57/08*
- ❖ *Jovičić, D., (2000) Turizam i životna sredina, Beograd, Zadužbina Andrejević*
- ❖ *Stefanović, V., (2004) Turistički menadžment, Niš, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Nišu*
- ❖ *Lekić, S., Vudić, S., (2004) Ograničenja u razvoj održivog ruralnog turizma, „Turizam” 8/2004, Novi Sad*
- ❖ *Zakon o zaštiti prirode („Službeni glasnik RS“, br. 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016 i 95/2018 - dr. zakon)*
- ❖ *Đorđević Miroslav, Obradović Saša i Lojanica Nemanja, „Komparativna analiza regionalne razvijenosti Šumadijskog i ostalih regiona u Republici Srbiji“*
- ❖ *Ivanović Miroslav, Stanje i mogućnosti razvoja kulturnog turizma u Zapadnoj Srbiji, 2013*
- ❖ *Akcioni plan za područje Parka prirode „Golija“ 2018 – 2022. godine Izdavač: Kancelarija Ujedinjenih nacija za projektne usluge- UNOPS*
- ❖ *Izveštaj o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu plana detaljne regulacije koridora infrastrukture na području prostornog plana PARKA PRIRODE „GOLIJA“ (na teritoriji opštine Ivanjica)*
- ❖ *Strateški master plan održivog razvoja planine Rudnik od 2014. do 2024. godine*
- ❖ *Rajko Petrović, Politika ravnomernog regionalnog razvoja Republike od 2000. do 2018. godine*
- ❖ *Stanovništvo kao element regionalne Srbije, Gordana VOJKOVIĆ*
- ❖ *Razvojni potencijali zaštićenih područja na teritoriji opštine Sjenica i uticaji energetske objekata na zaštićena prirodna dobra – slučaj ŠTAVALj (Beogradska otvorena škola)*
- ❖ *Drašković, Božo and Minović, Jelena and Domazet, Ivana (2014) Značaj zaštićenih prirodnih područja za održivi razvoj Srbije.*

Zahvaljujemo se stručnim saradnicima, studentima – volonterima, lokalnim medijima, staraocima zaštićenih područja, turističkim organizacijama, ekološkim pokretima, organizacijama civilnog društva i svim građankama i građanima Zapadne Srbije koji su dali svoj doprinos u izradi ove Analize.

Autorski tim:

Svetlana Kojanović

Dragana Krnetić

Saradnici:

*UG "Primus" – Priboj
Agencija "Strat-Akt" – Požega
Studio "Bus Plus" - Čačak*

Grafički dizajn:

Luka Kojanović

(Media Team Leader CK d.o.o.)

Izdavač:

Centar za monitoring i aktivizam - CEMA

Copyright2021.CEMA

PRILOZI:

- 1. Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja**
- 2. Poziv za desetu redovnu Skupštinu opštine Gornji Milanovac – dnevni red**
- 3. Informacije o vršenju geoloških istraživanja na teritoriji opštine Gornji Milanovac**
- 4. REZERVAT UVAC D.O.O. – Dokumentacija dostavljena republičkoj inspekciji zaštite životne sredine**

ОПШТИНА ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ - Одељење за урбанизам, комунално – стамбене и имовинско правне послове; Таковска 2, 32300 Горњи Милановац

ЗАХТЕВ

за приступ информацији од јавног значаја

На основу члана 15. ст. 1. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС“, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10), од горе наведеног органа захтевам:

Достављање копије документа који садржи тражену информацију:
(електронском поштом)

Овај захтев се односи на следеће информације:

- 1) Извештај са **ДЕСЕТЕ РЕДОВНЕ СЕДНИЦЕ СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ** одржане 10. септембра 2021. године – посебно по тачки 6. Разматрање Информације о вршењу геолошких истраживања на територији општине Горњи Милановац.
- 2) Које су информације о вршењу геолошких истраживања на територији општине Горњи Милановац разматране – извештај - ИЗВЕСТИЛАЦ: Зоран Дрињаковић, начелник Одељења за урбанизам, комунално – стамбене и имовинско правне послове
- 3) План генералне регулације за насељено место Прањани
- 4) План намене површина за насељено место Прањани (пошто планови не постоје објављени на сајту града <https://gornjimilanovac.rs/lat/javni-uvvid-planovi.html>).

Д.К.
Гл. и одг. уредница портала
www.cemaforum.rs

Центар за мониторинг и активизам - ЦЕМА

У Чачку,

Миодрага Мићовића 12, 32000 Чачак

Дана 17. 09. 2021. године

cemaforum1@gmail.com

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
Број: 2 – 06 - 60 /2021
03. 09. 2021. године
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

На основу члана 34. Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 – др. закон и 47/2018), члана 42. Статута општине Горњи Милановац („Службени гласник општине Горњи Милановац“, бр. 3/19) и члана 88. Пословника о раду Скупштине општине Горњи Милановац („Службени гласник општине Горњи Милановац“, бр. 17/2013),

С А З И В А М
ДЕСЕТУ РЕДОВНУ СЕДНИЦУ
СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
за 10. септембар 2021. године (петак), са почетком у 10 часова,
у Великој сали општине Горњи Милановац

За седницу Скупштине општине, предлажем следећи:

Д Н Е В Н И Р Е Д

1. Разматрање Предлога Одлуке о приступању прибављања дела к.п. бр. 599/5 КО Горњи Милановац у јавну својину општине Горњи Милановац, непосредном погодбом.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће
ИЗВЕСТИЛАЦ: Зоран Дрињаковић, начелник Одељења за урбанизам, комунално стамбене и имовинско правне послове

2. Разматрање Предлога Одлуке о давању сагласности Општинској управи за закључење Поравнања-споразума о накнади штете и установљавању стварне службености пролаза и постављања канализационог вода преко к.п. бр. 436/2, 437/1 и 437/2 КО Неваде, као послушног добра, у корист општине Горњи Милановац.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће
ИЗВЕСТИЛАЦ: Зоран Дрињаковић, начелник Одељења за урбанизам, комунално – стамбене и имовинско правне послове

3. Разматрање Предлога Одлуке о изради Плана детаљне регулације за изградњу високо-напонског вода за увођење постојећег ДВ 110 кV бр. 1183 ТС „Чачак 3“ – ТС „Горњи Милановац“ у ТС 110/35/10 кV „Горњи Милановац 2“.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће

ИЗВЕСТИЛАЦ: Зоран Дрињаковић, начелник Одељења за урбанизам, комунално – стамбене и имовинско правне послове

4. Разматрање Предлога Одлуке о одређивању стајалишта која се могу користити у међумесном превозу путника на територији општине Горњи Милановац.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће

ИЗВЕСТИЛАЦ: Зоран Дрињаковић, начелник Одељења за урбанизам, комунално – стамбене и имовинско правне послове

5. Разматрање Предлога Одлуке о изради Плана детаљне регулације за површински коп дацита „РИЦИНАЦ“ у Заграђу- Горњи Милановац.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће

ИЗВЕСТИЛАЦ: Зоран Дрињаковић, начелник Одељења за урбанизам, комунално – стамбене и имовинско правне послове

6. Разматрање Информације о вршењу геолошких истраживања на територији општине Горњи Милановац.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће

ИЗВЕСТИЛАЦ: Зоран Дрињаковић, начелник Одељења за урбанизам, комунално – стамбене и имовинско правне послове

7. Разматрање предлога измена и допуна Пословника о раду Скупштине општине Горњи Милановац.

ПРЕДЛАГАЧ: Комисија за статутарна питања, организацију и нормативна акта Скупштине општине

ИЗВЕСТИЛАЦ: Горан Даничић, начелник Одељења за општу управу, заједничке послове и послове органа општине

8. Разматрање Предлога Одлуке о изменама и допунама Одлуке о образовању Општинског штаба за ванредне ситуације на територији општине Горњи Милановац.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће

ИЗВЕСТИЛАЦ: Горан Даничић, начелник Одељења за општу управу, заједничке послове и послове органа општине

9. Разматрање Предлога Програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији општине Горњи Милановац за 2021. годину.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће

ИЗВЕСТИЛАЦ: Милка Недељковић, шеф Канцеларије за пољопривреду

10. Разматрање Извештаја о пословању ЈКП „Горњи Милановац“ Горњи Милановац за 2020. годину.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће

ИЗВЕСТИЛАЦ: Иван Лазић, в. д директора ЈКП

11. Разматрање Одлуке Надзорног одбора ЈКП „Горњи Милановац“ о изменама и допунама Програма пословања ЈКП „Горњи Милановац“ Горњи Милановац за 2021. годину.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће

ИЗВЕСТИЛАЦ: Иван Лазић, в.д. директора ЈКП

12. Разматрање Одлуке Надзорног одбора ЈКП „Горњи Милановац“ о измени и допуни посебног Програма коришћења субвенција ЈКП „Горњи Милановац“ Горњи Милановац за 2021. годину.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће

ИЗВЕСТИЛАЦ: Иван Лазић, в.д. директора ЈКП

13. Разматрање Одлуке Надзорног одбора Јавног предузећа за изградњу општине Горњи Милановац о расподели добити за 2020. годину.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће

ИЗВЕСТИЛАЦ: Божидар Вучетић, директор ЈП за изградњу

14. Разматрање Извештаја о извршењу Одлуке о буџету општине Горњи Милановац за период 01. 01. -30. 06. 2021. г.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће

ИЗВЕСТИЛАЦ: Александра Милошевић, начелник Одељења за финансије, рачуноводство и локлану пореску администрацију

15. Разматрање Информације о припремљености Предшколске установе, основних и средњих школа на територији општине Горњи Милановац за школску 2021/2022 годину.

ПРЕДЛАГАЧ: Општинско веће
ИЗВЕСТИЛАЦ: Александра Јанковић, помоћник Председника општине за просвету

Молимо Вас да седници обавезно присуствујете, а у случају спречености обавестите секретара Скупштине општине Горњи Милановац, на телефон 032/515-0073.

ПРЕДСЕДНИК
СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ
Лазар Николић

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
ОПШТИНСКО ВЕЋЕ
Број: 3-06-53/2020
30. 08. 2021. године.
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

На основу члана 46. став 1. тачка 1. Закона о локалној самоуправи ("Сл.гласник РС",бр.129/07, 83/14 - др. закон, 101/2016 - др. закон и 47/2018) и члана 4. став 1. тачка 1. Одлуке о Општинском већу општине Горњи Милановац ("Сл.гласник општине Горњи Милановац бр.24/08), Општинско веће општине Горњи Милановац, на седници одржаној 30. 08. 2021. године, утврдило је:

Предлог

Одлуке о изради Плана детаљне регулације за површински коп дацита „РИЦИНАЦ“ у Заграђу.

и предлаже Скупштини општине да усвоји

Одлуку

о изради Плана детаљне регулације за површински коп дацита „РИЦИНАЦ“ у Заграђу.

у тексту који је достављен Скупштини општине.

Известилац на седници Скупштине је: Зоран Дрињаковић, начелник Одељења за урбанизам, комуналне стамбене и имовинско правне послове

ОПШТИНСКО ВЕЋЕ ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ
Дејан Коначевић

Предмет тачке дневног реда: Информација о геолошким истраживањима на територији Општине Горњи Милановац

Чланом 5. Закона о рударству и геолошким истраживањима ("Службени гласник РС", бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) прописано је да се геолошка истраживања, експлоатација резерви минералних сировина и ресурса, коришћење и одржавање рударских објеката, врши на начин којим се обезбеђује оптимално геолошко, технички изводљиво и економски исплативо искоришћење лежишта минералних сировина и других геолошких ресурса, безбедност људи, објеката и имовине, а у складу са савременим стручним достигнућима и технологијама, прописима који се односе на ту врсту објеката и радова и прописима којима су утврђени услови у погледу безбедности и здравља на раду, заштите од пожара и експлозије и заштите животне средине и заштите културних добара и добара која уживају претходну заштиту.

Примењена геолошка истраживања минералних и других геолошких ресурса, изводе се на сопственом и/или туђем земљишту (у приватној или јавној својини) у оквиру истражног простора на основу решења о одобрењу за геолошка истраживања које издаје Министарство, по захтеву привредног друштва, односно другог правног лица и предузетника, сходно члану 30. став 1. Закона.

Решења о одобрењу за геолошка истраживања издаје Министарство рударства и енергетике, након спроведеног поступка.

Удаљем делу информације биће изложени подаци о локацијама на којима су вршена геолошка истраживања или тек предстоје:

На територији општине Горњи Милановац, експлоатација минералних сировина у највећој мери се односи на рад Рудника и флотације „Рудник“ на Руднику. Ова компанија је у више наврата подносила пријаве радова на рудним телима у складу са одобрењима Министарства, а усвојен је и план детаљне регулације.

Током изградње ауто-пута дошло је до отварање више каменолома за потребе снабдевања каменом („Дреновачки кик“ у Дренови - „Miningtech Group“ д.о.о из Београда , „Ранци“ у Бољковцима - „Poltra trade“ д.о.о. из Београда), а који и даље у мањој или већој мери раде. Привредном друштву „Miner 122 Group“ д.о.о. из Београда одобрено је извођење геолошких истраживања кречњака као техничког и грађевинског камена на локалитету Зимовник-Милосављевића брдо, на истражном простору 2080, 2013.године.

У погледу истраживања дацита као архитектонско-грађевинског камена на територији активности су спровођене од стране :

ПД „ТЕКО MINING CERAMIDE“ д.о.о. - лежиште Ђерамиде код Рудника;

Прилози:

1. Евиденција решења Министарства рударства и енергетике која су достављена Општини Горњи Милановац;
2. Евиденција достављених Пријава почетка радова на геолошким истраживањима по Пројктима које одобрава Министарство рударства и енергетике;
3. За предмет „Konstantin Resources“ д.о.о., Београд, – Обавештење од 18.11.2020.године са решењем Министарства и картом.
4. За предмет „Metalfer Boranja“ д.о.о., Сремска Митровица, – пријава од 06.07.2021.године и обавештење од 13.08.2021.године са картом.
5. За предмет „Dunav minerals“ д.о.о., - пријава од 16.08.2021.године.
6. Извод из Просторног плана

Евиденција решења Министарства рударства и енергетике која су достављена Општини Горњи Милановац

1. Решење предузећу „Miningtech Group“ д.о.о из Београда - Одобрење за извођење геолошких истраживања кречњака као грађевинског камена у локалитету Угљешице, село Бершићи на истражном пољу 1904. (04.11.2009.)
2. Решење привредном друштву „ТЕКО MINING CÉRAMIDE“ д.о.о. - Одобрење за наставак извођења рударских радова по Главном рударском пројекту експлоатације дацита као техничко-грађевинског камена у лежишту Ђерамиде код Рудника (извођач предузеће „ЗОРКА АЛАС КАМЕН“ д.о.о. из Новог Сада. (21.10.2014.)
3. Решење привредном друштву „GM Darex Trans“ д.о.о из Заграђа - Одобрење за наставак геолошких истраживања дацита на локалитету „Рицинац“ - Заграђе код Рудника. (10.08.2015.)
4. Решење привредном друштву „Miner 122 Group“ доо из Београда- Одобрава се извођење геолошких истраживања кречњака као техничког и грађевинског камена на локалитету Зимовник-Милосављевића брдо, на истражном простору 2080, општина Горњи Милановац. (12.03.2013.)
5. Решење о одобрењу за извођење детаљних хидрогеолошких истраживања подземних вода на подручју села Богданица, истражни простор - 394, чији је носилац истраживања „Dvor Комерс“ из Београда. Решење од 26.07.2010.
6. Решење којим се даје сагласност предузећу „Poltra trade“ д.о.о. из Београда за Упрошћени рударски пројекат узимања узорака за технолошку пробу на локалитету Ранци - село Бољковци. (22.03.2010.)
7. Решење Министарства којим се утврђују и оверавају разврстане резерве подземних вода изворишта „Двор Комерц“ . Решење од 08.10.2011.
8. Решење предузећу АД Рудник и флотација „Рудник“ којим се одобрава извођење рударских радова по Главном рударском пројекту експлоатације полиметаличне руде из лежишта „Рудник“ на експлоатационом пољу бр. 154. Решење од 21.04.2011.

7. Рудник и флотација „Рудник“ доо, Пријава радова на рудном сочиву „П2-К“ у јами Рудника (19.10.2015.)
8. „Konstantin Resources“ д.о.о., Београд, Пријава радова на извођењу геолошких истраживања злата, сребра, бакра и пратеће асоцијације елемената на ширем подручју Чачка, истражни простор 2300, који се налази на територији општина Горњи Милановац, Пожега и Чачак по решењу Министарства бр. 310-02-1372/2017-02 од 28.01.2019. (17.11.2020.)
9. „Metalfer Boranja“ д.о.о., Сремска Митровица, Пријава радова по решењу Министарства рударства и енергетике бр. 310-02-01406/2018-02 од 24.03.2021. године којим су одобрена примењена геолошка истраживања по „Пројекту геолошких истраживања минерализације злата, сребра и пратећих метала на истражном простору Таково за период 2021-2024. (11.08.2021.)
10. „Dunav minerals“ д.о.о., Пријава почетка радова на геолошким истраживањима по Пројекту примењених геолошких истраживања племенитих и обојених метала на локалитету Рудник, 2021-2024 по одобрењу Министарства бр. 310-02-01342/2020-02 од 19.05.2021. (12.08.2021.)

БР: 4-02-310-8/2021
27.08.2021.године

НАЧЕЛНИК ОДЕЉЕЊА
ЗА УРБАНИЗАМ, КОМУНАЛНО-СТАМБЕНЕ И
ИМОВИНСКО ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ

Зоран Дрињаковић

„Konstantin Resources d.o.o.“
Београд, ул. Милована Глишића 2 Б
Матични број: 21313378
ПИБ: 110188313

17 8 NOV 2020

40-351-311 2

ОПШТИНА ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
Таковска 2
32300 Горњи Милановац

Београд, 17.11.2020. године

ПРЕДМЕТ: Обавештење о почетку извођења геолошких радова, које подноси привредно друштво Konstantin Resources Доо Београд-Савски Венац, ул. Милована Глишића бр. 2Б, матични број: 21313378, ПИБ: 110188313, кога заступа Драган Драгић, директор

Поштовани,

Обавештавамо Вас, у складу са одредбом члана 43. Закона о рударству и геолошким истраживањима (објављен у "Службеном гласнику РС" 101/2015 и 95/2018-др. закон) и Решењем Министарства рударства и енергетике Републике Србије – Сектора за геологију и рударство број 310-02-1372/2017-02 од 28.01.2019. године, које нам је достављено дана 02.11.2020. године и којим нам је одобрено извођење геолошких истраживања злата, сребра, бакра и пратеће асоцијације елемената на ширем подручју Чачка, истражни простор 2300, који се налази на територији општина Горњи Милановац, Пожега и Чачак, да ће носилац геолошких истраживања Konstantin Resources Доо Београд, самостално започети извођење геолошких истраживања након истека рока од 15 дана, од дана подношења овог обавештења.

Решењем носиоца геолошких истраживања Konstantin Resources доо Београд, који самостално изводи геолошка истраживања, за одговорно лице за руковођење геолошким истраживањима именовано је запослено лице Срећко Винчић, дипломирани инжењер геологије.

Обавештавамо Вас да ће стручни геолошки надзор вршити привредно друштво "GEORAD ING", доо, Београд, ул. Милана Предића 186, матични број: 20362502, ПИБ: 105352049, које је одлуком именовало Радовић Илију, дипломираног инжењера геологије, за лице одговорно за вршење стручног надзора.

Такође, обавештавамо Вас да је носилац геолошких истраживања Konstantin Resources Доо Београд, именовало Винчић Срећка, дипломираног инжењера геологије, за лице које обавља послове безбедности и здравља на раду.

С поштовањем,
за Konstantin Resources
Драган Драгић, директор

ПРИЛОГ: - Решење Министарства рударства и енергетике РС број 310-02-1372/2017-02 од 28.01.2019.

Konstantin Resources d.o.o.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
РУДАРСТВА И ЕНЕРГЕТИКЕ
Бр/№: 310-02-1372/2017-02
Датум/Date: 28.01.2019.
Сектор за геологију и рударство
П.П./Ј.М.

Министарство рударства и енергетике Републике Србије, решавајући по захтеву привредног друштва „Konstantin Resources“ д.о.о. из Београда, за извођење геолошких истраживања, на основу члана 7. Закона о министарствима („Сл. гласник РС”, бр. 44/14 и 62/17), члана 30. и 34. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Службени гласник РС”, бр. 101/2015) и чл.136. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС”, број 18/16), доноси

РЕШЕЊЕ

1. **Одобрава се** привредном друштву „Konstantin Resources“ д.о.о. из Београда, са регистрованим седиштем на адреси Милована Глишића 26., извођење геолошких истраживања злата, сребра, бакра и пратеће асоцијације елемената на ширем подручју Чачка, истражни простор бр. 2300, који се налази на територији општина Горњи Милановац, Пожега и Чачак.

2. **Одобрени истражни простор** је дефинисан координатама X и Y, са тачкама од 1 до 5 и то:

X	Y
1. 4.874 390	7.431 390
2. 4.867 390	7.440 330
3. 4.862 500	7.441 560
4. 4.860 850	7.438 460
5. 4.870 030	7.425 490

На одобреном истражном простору се налази и део површине који се односи на Потврду о геолошким резервама минералних сировина, за локалитет Главај – власник потврде фирма „Gosprex“ из Београда (назначено на прегледној карти).

Истражни простор „Чачак“ обележен је на прегледној карти (скици) у размери 1:100 000, која чини саставни део овог решења.

3. Површина одобреног истражног простора је 98,99 км².

4. Обим и врсту геолошких истраживања треба извести у свему према Пројекту примењених геолошких истраживања злата, сребра, бакра и пратеће асоцијације елемената на ширем подручју Чачка, бр.204/18 од 13.12.2018. године, који је урадило привредно друштво „Јантар група“ д.о.о. – Београд, поштујући Решење о условима Завода за заштиту природе Србије бр. 019-614/3 од 13.04.2018. године, посебно у делу простора који се односи на предео изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура“ и споменика природе „Стабла Чачка“.

У тачки 2. и 3. диспозитива решења, одлучено је у складу са чланом 37. тачка 3. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У тачки 4. диспозитива решења, одлучено је у складу са чланом 37., тачка 4. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У тачки 5. диспозитива решења, одлучено је у складу са чланом 37., тачка 5., односно чланом 38. став 1. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

Сходно изложеном, на основу чл. 30. и 34. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Службени гласник РС”, бр. 101/2015) и чл. 136. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС”, број 18/16), одлучено је као у тачки 1. диспозитива, којом је привредном друштву „Konstantin Resources“ из Београда одобрено извођење геолошких истраживања злата, сребра, бакра и пратеће асоцијације елемената на ширем подручју Чачка.

Поука о правном леку: Ово решење је коначно у управном поступку и против њега се може покренути управни спор тужбом код Управног суда у Београду у року од 30 дана од пријема решења. Тужба се предаје суду непосредно или поштом.

Решење доставити:

1. „Konstantin Resources“ д.о.о.
11 000 Београд, Милована Глишића 2б.
2. СО Горњи Милановац
3. СО Чачак
4. СО Пожега
5. Сектору рударства и геологије
6. Геолошкој инспекцији
7. Архиви

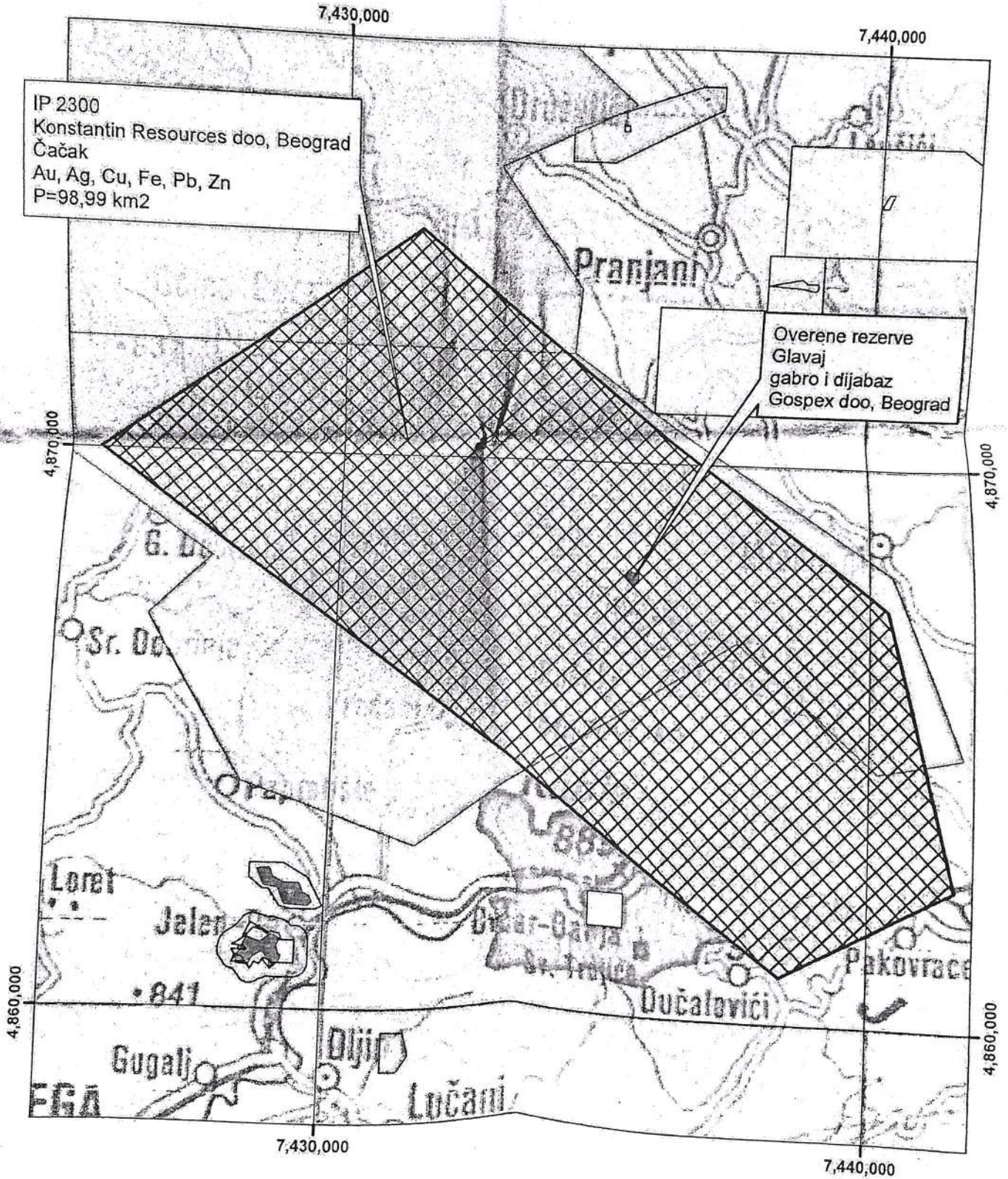
Ministarstvo rudarstva i energetike

Datum: 17.01.2019.

A.D.

1:100,000

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
ОПШТИНСКА УПРАВА
Одељење за урбанизам, комунално-стамбене
и имовинско правне послове
БР: 4-310-службено/2021
24.08.2021.год.

ОПШТИНСКОМ ВЕЋУ

ПРЕДМЕТ: Извод из Просторног плана општине Горњи Милановац у вези са пројектима примењених геолошких истраживања племенитих и обојених метала, кречњака, дацита и др. на територији општине Горњи Милановац

Истражни простор којим је обухваћена територије општине Горњи Милановац (насеља Бершићи, Каменица, Гојна Гора, Лозањ, Теочин, Брезна, Озрем, Горњи Бранетићи), налази се у оквиру подручја где су правила изградње и уређења локације прописана Просторним планом општине Горњи Милановац („Сл.гл.општине Горњи Милановац“ бр.5/2012).

Намена земљишта према Плану је највећим делом шумско и пољопривредно земљиште, са малим делом постојећег и планираног проширења грађевинског земљишта уз државне општинске и некатегорисане путеве и насељске улице.

Насеља Таково, Прањани и Рудник, обухваћени су **Плановима генералне регулације** у којима су појединачно прописана правила уређења и грађења као и мере и пропозиције заштите и коришћења простора.

КОРИШЋЕЊЕ И ЗАШТИТА МИНЕРАЛНИХ СИРОВИНА (ППО)

Заштита минералних сировина

Рационалну и одрживу експлоатацију минералних сировина на подручју општине Горњи Милановац, омогућиће доследна примена техничко - технолошких мера у циљу спречавања и минимизирања штетних утицаја и последица по животну средину, здравље људи, предео и наслеђе. То подразумева и обезбеђење континуиране контроле и мониторинга стања животне средине у зонама утицаја експлоатационих поља и еколошких учинака предузећа у експлоатацији, транспорту, складиштењу и преради минералних сировина.

Приоритет има контрола и подршка остваривању законом утврђене обавезе рекултивације и ревитализације деградираних површина сукцесивно у току или по завршетку експлоатације минералних сировина.

Заштита и коришћење минералних сировина заснива се на:

За зоне изворишта водоснабдевања, за које важе посебни услови санитарне заштите, мере заштите квалитета воде изворишта, рада изворишта и дистрибутивне мреже.

Зоне високопродуктивног пољопривредног земљишта уређиваће се:

- на начин и према условима за очување плодности и бонитетне класе, фаворизујући органску производњу без употребе пестицида и хербицида, избор врста према оптималној микрорејонизацији;
- за оптимално коришћење ових површина потребно је извршити оптималну рејонизацију пољопривредног земљишта и обавезно подизање пољозаштитних појасева,

Зона аутохтоне шуме уређиваће се и користити:

- на начин којим се максимално чува и штити шумски фонд, који има приоритетно заштитну функцију, на целом планском подручју,
- све активности које се планирају морају бити у складу са планом и програмом ЈП Србијашуме, Београд.

2. Зоне и локације са мерама и условима према којима ће се простор уређивати и користити – зоне угрожене и делимично угрожене животне средине дефинисане су према степену антропогеног утицаја. То су зоне у којима се повремено јављају већа или мања прекорачења МДК, ГВИ у ваздуху, земљишту, води или ново буке, проблеми са отпадом, отпадним водама и сл.

За ова подручја треба спречити даљу деградацију и обезбедити побољшање постојећег стања, како би се умањила деградираност животне средине као ограничавајућег фактора развоја. Потребно је одредити најадекватнији начин коришћења природних ресурса и простора са циљем очувања природних вредности и унапређења животне средине.

-Подручје делимично угрожене животне средине — *становање са пратећим делатностима у склопу домаћинства, пољопривредне површине, мини пословање и привређивање у оквиру домаћинства, површине јавне намене, спорт и рекреација*, и сл. које трпе одређена оптерећења, развијаће се према прописаним условима и мерама заштите:

- за планиране програме, пројекте, локације, промене намене и технологије, реконструкције, проширење капацитета и престанак рада објеката и технологија, који могу утицати на животну средину обавезан је поступак Процене утицаја на животну средину;
- коришћење пољопривредног земљишта за примарну пољопривредну производњу усагласити са условима терена, уз обавезну примену мера заштите загађења и очувања плодности као потенцијала за производњу биолошки вредне хране;
- утврдити стање и успоставити сталну контролу квалитета и плодности земљишта, као и пољопривредне производње,
- све планиране и постојеће објекте прикључити на канализациону мрежу, а у међувремену користити прописно изграђене септичке јаме,
- нове објекте градити тако да организација на парцели омогући садњу високог растиња према зони угрожавања.

- Подручје угрожене животне средине – *саобраћајни правци, радне зоне, сметлишта, ерозиона подручја*. Поред мера одрживог коришћења ових зона за неке су неопходне мере санације и рекултивације.

Заштита животне средине

Заштита животне средине подразумева:

- израду, усвајање и имплементацију стратешких планских докумената и прописа у сфери заштите животне средине на локалном нивоу,
- примену принципа превенције и предострожности у циљу спречавања загађења на потенцијалним локацијама високог ризика опасног по животну средину и јавно здравље,
- примену принципа смањења негативног утицаја на животну средину као основног модела који интегрално разматра утицај планских решења (саобраћај, индустрија, пољопривреда, инфраструктура) који могу имати негативне последице на природне и створене вредности,
- утврђивање, развој и имплементацију система за финансирање заштите животне средине,
- подстицање одрживог коришћења природних ресурса, смањењем потрошње електричне енергије и сировина, улагањем у обновљиве изворе енергије и учешћем у регионалним програмима за рециклажу отпада (стакло, папир, картон, метал и пластика),
- подизање јавне свести о значају заштите животне средине - едукација локалног становништва у циљу подизања нивоа еколошке свести људи (посебно у области пољопривредне производње – ограничена примена хемије на пољима, Нитратна директива, адекватан третман стајњака, амбалажног отпада и сл.),
- учешће у регионалном програму управљања отпадом у складу са директивом о депонијама 99/31/ЕЦ, Националном стратегијом, стандардима ЕУ и другим стандардима за управљање заштитом животне средине,
- израда интегралног катастра загађивача, који би чинио основу за успостављање мониторинг система, пре свега за праћење квалитета основних елемената животне средине (формирање мреже мерних станица за праћење квалитета површинских вода, земљишта и нивоа комуналне буке).
- Правовремене и поуздане информације о евентуалним прекорачењима максимално дозвољених концентрација загађујућих материја у животној средини омогућава ефикасно реаговање у случају акцидентних ситуација;
- унапређење система управљања заштитом животне средине у свим постојећим и планираним привредним објектима, успостављањем и одржавањем еколошких стандарда из серије ISO 14000 ("Environmental Management System").
- проширење и јачање капацитета у општинским службама и предузећима на пољу заштите животне средине, а у циљу пружања подршке спровођењу националних прописа на локалном нивоу.

Заштита појединачних медијума животне средине:

Заштита ваздуха од загађивања заснива се на предузимању свих мера и принципа како би се заштитио квалитет ваздуха.

То подразумева:

Конкретни задаци заштите земљишта заснивају се пре свега на следећим мерама:

- ограниченом непланском ширењу урбаног подручја и коришћења пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе,
- затварању, санацију и рекултивацији постојеће депоније,
- затварање и санацију напуштених копова минералних сировина,
- санацији свих дивљих депонија,
- санитацији насеља,
- организовању система селективног прикупљања отпада, његовог разврставања и увођења у систем рециклаже,
- увођењу контролисане примене хемијских средстава заштите и агромера у области пољопривреде,
- стриктне примене мера и услова за обављање пољопривредне производње у зонама заштите изворишта водоснабдевања,
- увођењу "добре пољопривредне праксе" која подразумева пре свега адекватно складиштење и управљање стајњаком који може бити од велике користи и у исто време велики ризик, према Правилнику ЕУ (Regulation No 1774/2002) који регулише споредне производе животињског порекла,
- изградњи предтретмана у производним погонима према технолошким процесима,
- каналисању површинских вода које се спирају са саобраћајница,
- предузимање мера за смањење ризика од загађивања земљишта при складиштењу, превозу и претакању нафтних деривата и опасних хемикалија;
- спровођењем техничких и биолошких радова и мера заштите на евидентираним ерозионим теренима,
- давање предности традиционалним пољопривредним гранама које имају повољне услове за развој и доприносе очувању структуре предела; поклањањем пажње избору одговарајућих култура и начину обраде земљишта према педолошким условима, нагибу и експозицији терена; калцификацији киселих земљишта; успостављањем антиерозивног плодореда; и побољшањем сортног састава травних екосистема ради повећања њихове продуктивности и заштите земљишта.

Посебне мере заштите земљишта од пољопривреде

Ради заштите земљишта од загађења применом претеране хемизације органског и неорганског порекла потребно је институционално и кроз едукацију становништва увести «добру пољопривредну праксу», напред поменуто. Она би требало да обезбеди не само очување квалитета земљишта већ и производњу квалитетне органске хране.

Са друге стране, ради локализације примене хемије у пољопривреди дефинишу се следеће зоне:

- заштитно одстојање између култура које се интензивно третирају
- за зоне становања 500 м
- за зоне водотокова 50 м
- од изворишта водоснабдевања 510м
- заштитна зона за сточне фарме
- 200 м од зона становања, магистралних путева и водотокова
- 510м од изворишта водоснабдевања.
-

- Пошумљавањем и другим антиерозионим мерама, спречити даљу ерозију, спровести активне мере заштите од клизишта – техничке и биолошке,
- Планско пошумљавање мора бити засновано на принципима ценотичког биодиверзитета,
- Заштита специјске и екосистемске компоненте биодиверзитета, односно дивљих животиња и биљака и њихових заједница у природном и географском окружењу, односно спровести мере заштите на ИВА подручју у оквиру међународне и националне еклошке мреже заштите природе,
- Заштита геодиверзитета и објеката геонаслеђа као компламентарног дела природе
- Планско организовање лова и риболова с тим у вези туризма у појединим деловима општине, морају бити у функцији одрживог коришћења билошких ресурса,
- При планирању грађевинског подручја, насеља, саобраћајница, енергетских инсталација и сл., мора се узети у обзир минимална «потрошња» предела у те сврхе,
- Очување и заштита угрожених и ретких врста флоре и фауне, са тенденцијом валоризовања њихових станишта као заштићених подручја.
- Очување и заштита значајних станишта и појединачних предела и целина, природних објеката од значаја са тенденцијом валоризације и проглашења заштићених подручја.

ПРОПОЗИЦИЈЕ ЗАШТИТЕ ПРЕДЕЛА

За остваривање планираних циљева заштите и развоја предела неопходно је:

- Заштиту структуре постојећих предела и пејзажа кроз смањење било каквих штетних утицаја
- Ограничити процес урбанизације, односно успоставити синергистичку везу кроз уклапање природног и стеченог окружења,
- Очување и заштита значајних станишта и појединачних предела и целина, природних објеката од значаја са тенденцијом валоризације и проглашења заштићених подручја,
- Очување и унапређење постојећих природних и вештачких вегетацијских покривача (пољозаштитних и шумских појасева, забрана, шумских фрагмената) у залеђу али и у грађевинској урбаној зони,
- Деградиране и девастиране пределе неопходно је «прекрити» одговарајућим вегетацијским покривачем; пољопривредне површине које се за то више не користе претворити у засаде шума или ветрозаштитне појасеве,
- Поштовањем прописаних мера заштите изворишта, заштитити предео око језера и његову визуру, уз приоритетно очување природне шумске вегетације.

Планови детаљне регулације

Планирано грађевинско подручје предвиђено за радне зоне уз државне путеве I реда разрађивати урбанистичким плановима уз сарадњу са управљачем државних путева. Израда урбанистичких планова могућа је и за друге зоне и насеља, односно делове насеља, као и за инфраструктурне коридоре и објекте (енергетске објекте засноване на коришћењу обновљивих извора енергије... и др.), подручја потенцијалних привредно-радних зона као и у зонама туристичким, производним, услужним, комуналним, заштитним, и др. уколико се за то укаже потреба.

Врста планског документа се одређује према Закону о планирању и изградњи. Правила уређења и грађења утврђена овим Планом су основ и смерница за израду наведених планова.

У току имплементације Просторног плана општине, а на основу Закона о заштити

OPŠTINA GORNJI MILANOVAC
OPŠTINSKA UPRAVA

Takovska 2
32300 Gornji Milanovac

DUNAV MINERALS D.O.O.

Br. 42/21
12. 08. 20 21 god.
BEOGRAD

ПРИЈЕМНА КАНЦЕЛАРИЈА - ПИСАРНИЦА
ОПШТИНСКА УПРАВА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦИ

ПРИМЉЕНО 16 AUG 2021			
Клас. знак	Број	Примљено	Вред.
4-30-5			

Beograd, 11.08.2021. god.

Predmet: Prijava početka radova na geološkim istraživanjima po "Projektu primenjenih geoloških istraživanja plemenitih i obojenih metala na lokalitetu Rudnik, 2021-2024", predmet 310-02-01342/2020-02

U skladu sa Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima član 43 (Službeni glasnik RS, br. 101/2015, 95/2018, 40/2021) Dunav Minerals d.o.o. prijavljuje početak geoloških istraživanja po: "Projektu primenjenih geoloških istraživanja plemenitih i obojenih metala na lokalitetu Rudnik, 2021-2024". Istražni radovi, po dinamici odobrenog Projekta obaviće se na teritoriji opštine Gornji Milanovac, a sa radovima će se otpočeti 26.08.2021. godine.

Shodno zakonu, dostavljamo podatke:

- Nosilac istraživanja: Dunav Minerals d.o.o. Beograd
- Rešenje br. 310-02-01342/2020-02 od 19.05.2021. god. primljeno 04.06.2021. god.
- Broj istražnog prostora: 2441
- Izvođač geoloških istraživanja: Avala resources d.o.o. Beograd
- Stručni nadzor: Mineral Deposit Exploration PR Slobodanka Lazarev, Pančevo

S poštovanjem,

Direktor

Milica Todić

МЕТАЛФЕР БОРАЊА д.о.оБрој 088-000001/2021
Датум 25.05.2021 год.
Сремска Митровица**ОПШТИНА ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ**

Таковска бр. 2

32300 Горњи Милановац

06 JUL 2021

1-310-3

ПРЕДМЕТ: Пријава радова по решењу Министарства рударства и енергетике бр.310-02-172/2019-02 од 14.07.2020 године којим су одобрена примењена геолошка истраживања по „Пројекту геолошких истраживања минерализације цинка, олова, злата, сребра и пратећих метала на истражном простору Стубла код Медвеђе за период 2020. – 2023. године“.

Поштовани,

Сагласно чл.43. Закона о рударству и геолошким истраживањима (Сл.Гласник Србије бр.101/2015 и 95/2018- други закон 40/2021.) обавештавамо Вас да дана 25.05.2021. године почињемо извођење примењених геолошких истраживања на истражном простору Таково. Наведена истраживања су одобрена Решењем Министарства рударства и енергетике бр. 310-02-01406/2018-02 од 24.03.2021. године.

Извођење геолошких радова предвиђених Пројектом примењених геолошких истраживања обављамо у сопственој режији.

Стручни надзор над извођењем геолошких радова вршиће геолози Привредног друштва „Металфер д.о.о“ који испуњавају услове из чл. 22. Закона о рударству и геолошким истраживањима (Сл.Гласник Србије бр.101/2015 и 95/2018 - други закон 40/2021.)

Реализација пројектованих геолошких радова започеће извођењем припремних кабинетских радова који обухватају: припрему топографских основа за почетак теренских истраживања, обраду и дигитализацију доступних геолошких података, конструкцију базе података. Почетак теренских радова који подразумевају детаљно геолошко картирање (проспекцију) са геохемијским узорковањем, очекује се чим временски услови то дозволе. Извођење радова сагласно је спецификацији и предложеној динамици изнетој у Пројекту примењених геолошких истраживања Таково.

У Сремској Митровици, 25.05.2021.

Директор

Бранко Зечевић

ОПШТИНА ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
Таковска бр. 2
32300 Горњи Милановац

ПРИЈЕМНА КАНЦЕЛАРИЈА - ПИСАРНИЦА
ОПШТИНСКА УПРАВА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

ПРИМЉЕНО 13 AUG 2021				
Оргјел	Клас. знак	Број	Примор	Вред
		1-310-3/2021		

Петар. 602

ПРЕДМЕТ: Пријава радова по решењу Министарства рударства и енергетике бр.310-02-01406/2018-02 од 24.03.2021. године којим су одобрена примењена геолошка истраживања по „Пројекту геолошких истраживања минерализације злата, сребра и пратећих метала на истражном простору Таково за период 2021. – 2024. године“.

Поштовани,

У вези Вашег Обавештења бр: 4-02-350-службено/2021-40 (број 1-310-3/2021) од 20.07.2021. којим нас обавештавате да је потребно доставити идентификацију катастарских парцела на којима су планирани истражни радови, као и опис циљева планираних активности у оквиру реализације пројекта геолошких истраживања, достављамо Вам карту са уцртаним полигоном истражног простора и катастарским општинама у оквиру којих ће се вршити геолошка истраживања. Реализација пројектованих геолошких радова започеће извођењем припремних кабинетских радова који обухватају: припрему топографских основа за почетак теренских истраживања, обраду и дигитализацију доступних геолошких података, конструкцију базе података. Почетак теренских радова који подразумевају детаљно геолошко картирање (проспекцију) са геохемијским узорковањем, очекује се чим временски услови то дозволе. Извођење радова сагласно је спецификацији и предложеној динамици изнетој у Пројекту примењених геолошких истраживања Таково коју Вам такође достављамо у прилогу овог документа.

Сагласно чл.43. Закона о рударству и геолошким истраживањима (Сл.Гласник Србије бр.101/2015 и 95/2018- други закон 40/2021.) обавештавамо Вас да дана 25.05.2021. године почињемо извођење примењених геолошких истраживања на истражном простору Таково. Наведена истраживања су одобрена Решењем Министарства рударства и енергетике бр. 310-02-01406/2018-02 од 24.03.2021. године.

Извођење геолошких радова предвиђених Пројектом примењених геолошких истраживања обављамо у сопственој режији.

Стручни надзор над извођењем геолошких радова вршиће геолози Привредног друштва „Металфер д.о.о“ који испуњавају услове из чл. 22. Закона о рударству и геолошким истраживањима (Сл.Гласник Србије бр.101/2015 и 95/2018 - други закон 40/2021.)

У Сремској Митровици, 11.08.2021.

Директор

Зоран Лојовић

8. DINAMIKA IZVOĐENJA ISTRAŽNIH RADOVA

Početak izvođenja i dinamika realizacije projektovanih istražnih radova uslovljena je blagovremenim dobijanjem odobrenja (rešenja) za izvođenje geoloških istraživanja od nadležnog Ministarstva rudarstva i energetike, Sektora za geologiju i rudarstvo. Napominje se da je nosilac istraživanja obezbedio potrebna finansijska sredstva za izvođenje svih projektovanih istražnih radova.

8.1. Prva godina istraživanja u periodu Februar 2021. - Februar 2022. godine

Tokom prve godine istraživanja akcenat je na prikupljanju, obradi, digitalizaciji dostupnih podataka i formiranje elektronske baze podataka projekta Takovo. Projektovane terenske radove u prvoj godini čine geološko kartiranje celog istražnog prostora i perspektivnih delova istražnog prostora sa uzorkovanjem izdanaka tokom letnjih perioda. U zimskom periodu, predstoji kabinetska obrada prikupljenih podataka i usmerenje daljih radova na detaljnom kartiranju. Kada vremenske prilike dozvole, očekuje se nastavak detaljnog kartiranja terena i oprobavanje izdanaka.

Dinamika realizacije istražnih radova tokom prve godine istraživanja u periodu februar 2021. god - februar 2022. god

Vrsta radova	Opis radova	Mesec realizacije
1) Kabinetski radovi	Pregled, analiza, interpretacija postojećih podataka i formiranje elektronske baze podataka	Februar 2021-Mart 2021
	Obrada podataka prikupljenih detaljnim kartiranjem terena i izrada geoloških planova.	Novembar 2021 - Februar 2022
2) Geološko kartiranje terena sa uzorkovanjem litogehemijskih (rock-chip) proba na izdancima	Prva faza- Geološko kartiranje (u razmeri 1:10000 ili pogodnijoj) celog istražnog prostora Takovo sa ciljem rangiranja više i manje perspektivnih područja za pronalazak mineralizacije Au, Ag i pratećih metala. Uzorkovanje litogehemijskih proba	Mart-Jun 2021
	Druga faza- Detaljno geološko kartiranje (u razmeri 1:2500 ili pogodnijoj) odabranih delova istražnog prostora perspektivnih za pronalazak mineralizacije Uzorkovanje litogehemijskih proba	Jun-Novembar 2021
1) Laboratorijska ispitivanja	Hemijske analize na litogehemijskim uzorcima izdanaka u akreditovanoj laboratoriji XRF merenja litogehemijskih uzoraka	Mart 2021 – Novembar 2021
2) Izrada godišnjeg izveštaja	Izrada godišnjeg izveštaja o rezultatima istraživanja tokom prve godine istraživanja 2021. - 2022. god	Januar-februar 2022
* Početak radova zavisi od dobijanja odobrenja (rešenja) nadležnog MRE, te su u projektovanoj dinamici realizacije istražnih radova moguća i određena ostupanja		

8.2 Druga godina istraživanja u periodu februar 2022. - februar 2023. Godine

Istražni radovi projektovani tokom druge godine istraživanja imaju za cilj dodatno sužavanje potencijalnih prostora za pronalazak mineralizacije. Geološko kartiranje jama i istražnih hodnika (ukoliko su zastupljeni na IP Takovo) dodatno će pojasniti sliku potencijalnosti tih delova terena. Planirani radovi obuhvataju izradu i oprobavanje istražnih raskopa, uzorkovanje zemljišta i potočnih sedimenata po gustoj mreži.

Prikaz dinamike realizacije istražnih radova tokom druge godine istraživanja u periodu februar 2022. god - februar 2023. god, po kvartalima

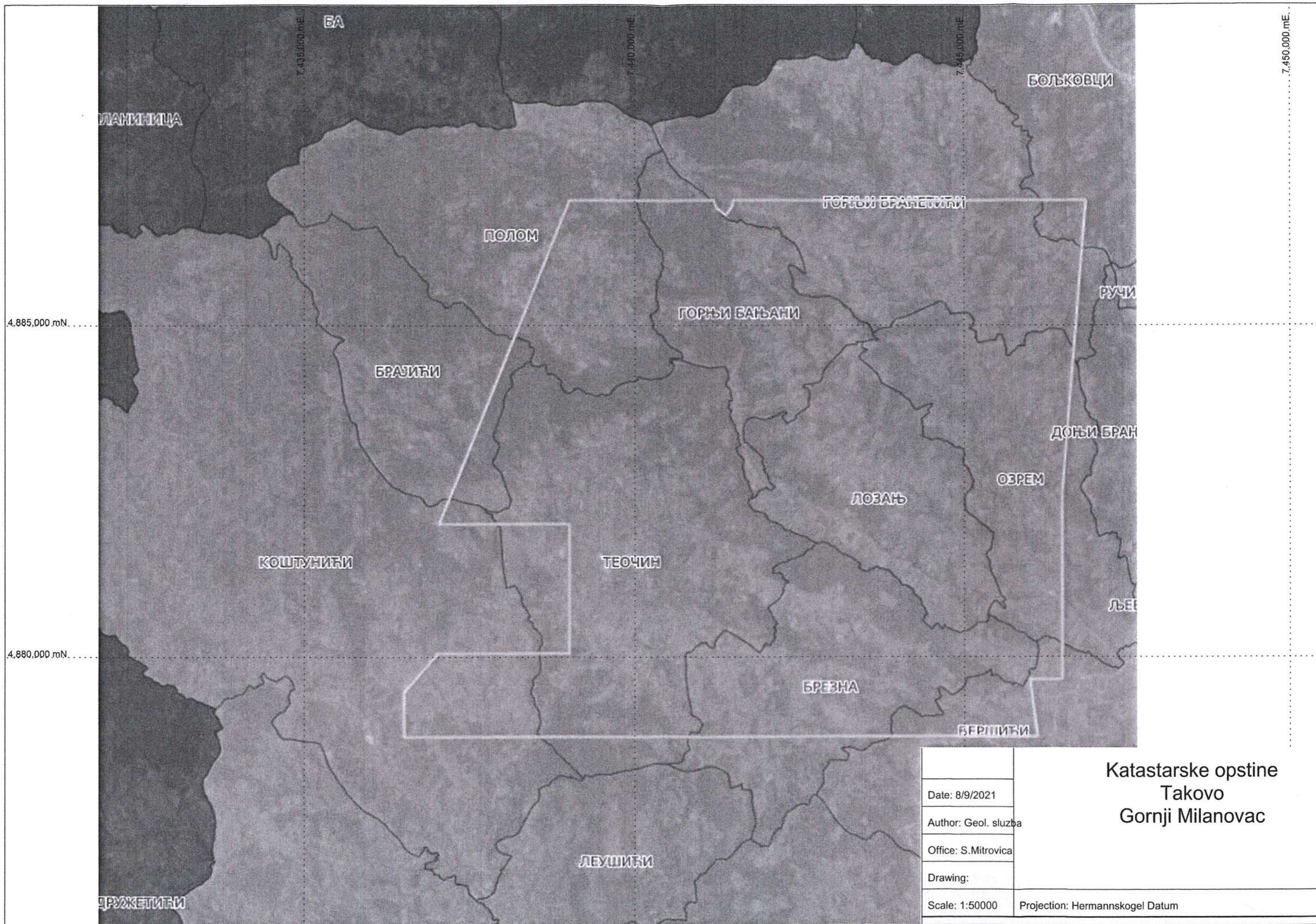
Vrsta radova	I kvartal (Februar- April)	II Kvartal (Maj- Jul)	III Kvartal (Avgust- Oktobar)	IV Kvartal (Novembar- Januar)
Kabinetski radovi				
Geološko kartiranje istražnih jama				
Uzorkovanje zemljišta				
Uzorkovanje potočnih sedimenata				
Istražno raskopavanje				
Laboratorijska ispitivanja				
Izrada godišnjeg izveštaja za drugu godinu istraživanja 2022-2023. god				

8.3 Treća godina istraživanja u periodu februar 2023. god - februar 2024. God

Tokom treće godine istraživanja projektom je planirano izvođenje istražnog bušenja i pratećih geoloških radova (kartiranje i uzorkovanje jezgra bušotina). Nakon kompilacije i obrade svih podataka prikupljenih tokom terenskih radova u prvoj i drugoj godini istraživanja, pristupiće se odabiru najperspektivnijih delova terena za izvođenje prospekcijskog istražnog bušenja u potrazi za ležištima ciljanih metala.

Prikaz dinamika realizacije istražnih radova tokom treće godine istraživanja u periodu februar 2023.god – februar 2024. god, po kvartalima

Vrsta radova	I kvartal (Februar- April)	II Kvartal (Maj- Jul)	III Kvartal (Avgust- Oktobar)	IV Kvartal (Novembar- Januar)
Kabinetski radovi				
Istražno bušenje				
Geološko kartiranje i oprobavanje jezgra bušotina				
Laboratorijska ispitivanja uzetih proba				
Izrada Završnog izveštaja				

Katastarske opštine Takovo Gornji Milanovac	
Author: Geol. služba	
Office: S. Mitrovica	
Drawing:	
Scale: 1:50000	Projection: Hermannskogel Datum

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
ОПШТИНСКО ВЕЋЕ
Број: 3-06-53/2020
30. 08. 2021. године.
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

На основу члана 46: став 1. тачка 1. Закона о локалној самоуправи ("Сл.гласник РС",бр.129/07, 83/14 - др. закон, 101/2016 - др. закон и 47/2018) и члана 4. став 1. тачка 1. Одлуке о Општинском већу општине Горњи Милановац ("Сл.гласник општине Горњи Милановац бр.24/08), Општинско веће општине Горњи Милановац, на седници одржаној 30. 08. 2021. године, утврдило је:

Предлог

**Информације о вршењу геолошких истраживања на територији општине
Горњи Милановац.**

и предлаже Скупштини општине да усвоји

**Информацију о вршењу геолошких истраживања на територији општине
Горњи Милановац.**

у тексту који је достављен Скупштини општине.

Извештај на седници Скупштине је: Зоран Дрињаковић, начелник Одељења за урбанизам, комунално стамбене и имовинско правне послове.

ОПШТИНСКО ВЕЋЕ ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

6

На основу чланова 40. и 145. Статута општине Горњи Милановац ("Службени гласник општине Горњи Милановац", бр. 3/2019) и члана 143. Пословника о раду Скупштине општине Горњи Милановац ("Службени гласник општине Горњи Милановац", бр. 17/2013), Скупштина општине Горњи Милановац, на седници одржаној 10.09.2021. године, донела је

ЗАКЉУЧАК

1 УСВАЈА СЕ Информација о вршењу геолошких истраживања на територији општине Горњи Милановац.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

Број: 2-06-60/2021

ПРЕДСЕДНИК
СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ
Лазар Николић

РЕЗЕРВАТ УВАЦ Д.О.О.
(Достављање документације
републичкој инспекцији заштите животне средине)

- Резерват Увац д.о.о. послује по следећим законским прописима:
 - Закон о јавним предузећима ("Сл. гласник РС", бр. 15/2016 и 88/2019);
 - Закон о привредним друштвима ("Сл. гласник РС", бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - др. закон, 5/2015, 44/2018, 95/2018 и 91/2019);
 - Закон о раду ("Сл. гласник РС", бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 - одлука УС, 113/2017 и 95/2018 - аутентично тумачење);
 - Закон о буџетском систему ("Сл. гласник РС", бр. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 - испр., 108/2013, 142/2014, 68/2015 - др. закон, 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018, 31/2019, 72/2019 и 149/2020);
 - Закон о буџету Републике Србије за 2021. годину ("Сл. гласник РС", бр. 149/2020 и 40/2021);
 - Закон о јавним набавкама ("Сл. гласник РС", бр. 91/2019);
 - Закон о заштити природе ("Сл. гласник РС", бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - испр., 14/2016, 95/2018 - др. закон и 71/2021);
 - Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда ("Сл. гласник РС", бр. 128/2014 и 95/2018 - др. закон);
 - Закон о пловидби и лукама на унутрашњим водама ("Сл. гласник РС", бр. 73/2010, 121/2012, 18/2015, 96/2015 - др. закон, 92/2016, 104/2016 - др. закон, 113/2017 - др. закон, 41/2018, 95/2018 - др. закон, 37/2019 - др. закон, 9/2020 и 52/2021);
 - Кривични законик РС ("Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019);
 - Закон о шумама ("Сл. гласник РС", бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015 и 95/2018 - др. закон);
 - Закон о дивљачи и ловству ("Сл. гласник РС", бр. 18/2010 и 95/2018 - др. закон);
 - Закон о заштити од пожара ("Сл. гласник РС", бр. 111/2009, 20/2015, 87/2018 и 87/2018 - др. закони);
 - Закон о туризму ("Сл. гласник РС", бр. 17/2019);
 - Закон о културним добрима ("Сл. гласник РС", бр. 71/94, 52/2011 - др. закони, 99/2011 - др. закон и 6/2020 - др. закон);
- Поред наведеног, Резерват Увац д.о.о. делује/послује по следећим подзаконским и интерним прописима:
 - Уредба о заштити Специјалног резервата природе "Увац" ("Службени гласник РС", бр. 25/06 и 110/06);
 - Одлука о оснивању Друштва с ограниченом одговорношћу за управљање Специјалним резерватом природе "Увац" ("Службени гласник РС", бр. 110/06);
 - Одлука о усклађивању Друштва с ограниченом одговорношћу "Резерват Увац" са Законом о привредним друштвима - исту је донела Скупштина Резерват Увац д.о.о., дана 31.01.2012. године, на основу Закона о привредним друштвима;
 - Одлука о измени оснивачког акта Друштва с ограниченом одговорношћу "Резерват Увац" Нова Варош ("Службени гласник РС", бр. 33/2017);

- Правилник о раду Резерват Увац д.о.о. (Решење о давању сагласности од стране ВРС, 05 Број: 110-6344/2019-2, од 01.08.2019. године);
 - Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби СРП "Увац" ("Службени гласник РС", бр. 50/2014);
 - Одлука о накнадама за коришћење заштићеног подручја Специјалног резервата природе "Увац" ("Сл. гласник РС", бр. 20/2019);
 - Правилник о безбедности и здрављу на раду Резерват Увац д.о.о., донет 01.12.2015. године;
 - Правилник о рачуноводственим политикама за признавање и вредновање имовине, обавеза, прихода и расхода Резерват Увац д.о.о., донет 31.12.2016. године;
 - Правилник о рачуноводству Резерват Увац д.о.о., донет 31.12.2016. године;
- Резерват Увац д.о.о. поседује План управљања Специјалним резерватом природе "Увац" за период 2013-2022. година, на исти је сагласност дало надлежно министарство, Бр/Н⁰: 353-02-182/2013-02, од 23. октобра 2013. године;
 - Резерват Увац д.о.о. поседује Програм управљања Специјалним резерватом природе "Увац" за 2021. годину, достављен у законском року, односно до 15.11.2020. године, на исти је сагласност дало надлежно министарство, Број: 353-02-02297/2020-04, од 24.12.2020. године;
 - Резерват Увац д.о.о. је надлежном министарству доставио Извештај о остваривању Програма управљања за 2020. годину, у законском року, односно до 15. децембра 2020. године;
 - Резерват Увац д.о.о. поседује Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби СРП "Увац" ("Службени гласник РС", бр. 50/2014), на исти је сагласност дало надлежно министарство, Бр/Н⁰: 110-00-111/2013-02, од 27.12.2013. године;
 - Резерват Увац д.о.о. поседује Одлуку о накнадама за коришћење заштићеног подручја Специјални резерват природе "Увац" ("Службени гласник РС", бр. 20/2019);

(Ако је потребно, доставићемо вам скенове напред наведених сагласности – напред смо навели да исте поседујемо, деловодне бројеве и датуме доношења.)

- Резерват Увац д.о.о. поседује формирану чуварску службу, исту чине руководилац чуварске службе и 6 чувара заштићеног подручја.
- Руководилац чуварске службе је Новак Пејовић, дипл. инж. пољопривреде, смер сточарство, исти поседује Уверење о положеном стручном испиту за чувара заштићеног подручја, издато од стране надлежног министарства, Број: 152-02-102/2017-17, од 20. марта 2017. године. Исти поседује службену легитимацију чувара, ЈРБЧ: 0378, издату у Новој Вароши, 20.03.2017. године;

- Чувар заштићеног подручја Стево Радовановић поседује Уверење о положеном стручном испиту за чувара заштићеног подручја, издато од стране надлежног министарства, Број: 152-02-205/2015-17, од 08. јула 2015. године. Исти поседује службену легитимацију чувара, ЈРБЧ: 0029, издату у Новој Вароши, 01.01.2017. године;
- Чувар заштићеног подручја Милоје Ковачевић поседује Уверење о положеном стручном испиту за чувара заштићеног подручја, издато од стране надлежног министарства, Број: 152-02-211/2015-17, од 08. јула 2015. године. Исти поседује службену легитимацију чувара, ЈРБЧ: 0026, издату у Новој Вароши, 01.01.2017. године;
- Чувар заштићеног подручја Месуд Реброња поседује Уверење о положеном стручном испиту за чувара заштићеног подручја, издато од стране надлежног министарства, Број: 152-02-209/2015-17, од 08. јула 2015. године. Исти поседује службену легитимацију чувара, ЈРБЧ: 0025, издату у Новој Вароши, 01.01.2017. године;
- Чувар заштићеног подручја Иван Василић поседује Уверење о положеном стручном испиту за чувара заштићеног подручја, издато од стране надлежног министарства, Број: 152-02-146/2018-04, од 01. августа 2019. године. Исти поседује службену легитимацију чувара, ЈРБЧ: 0449, издату у Новој Вароши, 01.01.2020. године;
- Чувар заштићеног подручја Миливоје Ремовић поседује Уверење о положеном стручном испиту за чувара заштићеног подручја, издато од стране надлежног министарства, такође, исти поседује службену легитимацију чувара.
- Чувар заштићеног подручја (на одређено време) Нецад Џановић стручни испит за чувара заштићеног подручја полаже дана 18. августа 2021. године.

У прилогу вам достављамо уверења и легитимације за напред наведена лица. Оно што недостаје, доставићемо у кратком року. Реч је о уверењу и легитимацији за чувара заштићеног подручја Миливоја Ремовића, који је на годишњем одмору, тренутно је ван Србије (у Црној Гори). За сада, достављамо вам скен службеног мејла где нас МЗЖС (конкретно, Ведран Берлековић из Одсека за заштићена подручја, а по налогу Лидије Стевановић, шефа Одсека) обавештава о резултатима полагања стручног испита за чувара ЗП, у ком је наведено да је Миливоје Ремовић (као и Иван Василић) положио стручни испит.

- Напред наведени чувари, укључујући и руководиоца чуварске службе, прате кретање посетилаца и сарађују са корисницима заштићеног подручја.
- Заштићено подручје, границе заштићеног подручја и режими заштите обележени су (углавном) у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара. Кажемо, углавном, из разлога што је део граничних ознака и режима заштите оштећен или чак уништен. Исте нисмо обновили/заменили из разлога што је у завршној процедури доношење нове уредбе о заштити СРП

"Увац", по којој се мењају границе заштићеног подручја, тј. заштићено подручје се шири са тренутних 7543 хектара на 11746 хектара, а што изискује обиман посао на изради и постављању нових граничних ознака и режима заштите. Више о напред наведеном, тј. свему везаном за нову уредбу о заштити Специјалног резервата природе "Увац" можете наћи на сајту Министарства заштите животне средине, на линку: <https://www.ekologija.gov.rs/saopstenja/vesti/javni-uvic-o-nacrtu-uredbe-o-proglasenju-i-studiji-zastite-specijalnog-rezervata-prirode-uvac>

- Све што је речено у претходном пасусу, важи и за информативне табле. Постављене су у складу са прописима, а ступање на снагу нове уредбе изискује обиман посао на изради и постављању (бројних) нових информативних табли.
- Све активности које управљач Резерват Увац д.о.о. изводи на заштићеном подручју, обављају се уз решење о условима које издаје Завод за заштиту природе Србије.

Везано са напред наведено, достављамо вам следећу документацију (скенови решења ЗЗПС-а):

- 1) Решење ЗЗПС-а о условима заштите природе за стазу у Радоињи (Радоињско језеро), са видиковцима (постављено 5 видиковаца), 03. Број: 019-2923/4, од 12.03.2015. године;
- 2) Решење ЗЗПС-а о условима заштите природе за стазу у Лопижама (Увачко језеро), са видиковцима (постављена 2 видиковца), 03. Број: 019-1811/2, од 16.09.2015. године;
- 3) Решење ЗЗПС-а о условима заштите природе за стазу од Павловића Брода до Божетића (Златарско језеро), са видиковцима на локалитету Стеванетићи (постављена 3 видиковца), 03 Број: 019-1901/4, од 31.10.2016. године.

Као што примећујете, ради се о решењима ЗЗПС-а која се односе на уређење пешачких стаза, са видиковцима. Резерват Увац д.о.о. је у свему поступио по решењу, односно решењима ЗЗПС-а, и када је у питању уређење стаза и када је у питању постављање видиковаца: видиковци су од дрвених елемената, са минималним деловањем на околни амбијент, визуелно уклопљени у околни простор, добро обезбеђени...

- Резерват Увац д.о.о. обезбеђује надзор над спровођењем услова и мера заштите природе у највећој могућој мери.
- Везано за бесправну градњу, иста се записнички констатује, записник прате фотографије. Наведено се доставља републичкој грађевинској инспекцији, иста доноси одговарајуће решење, против "дивље" градитеља се подноси кривична пријава. Овде проблем представља чињеница да се, и поред постојања решења о уклањању/рушењу, она не извршавају. Штавише, ове године смо од стране републичке грађевинске инспекције добили обавештење о уклањању неколико објеката у периоду од 16. до 23. јуна, међутим, није дошло до реализације истог. Следећи проблем представља изузетно блага казнена политика поступајућих судова. Наиме, инвеститор у "дивљи" објекат уложи више десетина хиљада евра, суд га казни са 300-400 евра казне. А често већ само тужилаштво одбаци кривичну

пријаву (по тзв. начелу "опортунитета"), те наложи "дивљем" градитељу да на рачун неке хуманитарне организације уплати износ од пар десетина хиљада динара. Наравно, објекат "остане на свом месту".

- Употреба пловила на заштићеном подручју је под контролом/надзором управљача, у великој мери. СРП "Увац" сваке године посећује републичка инспекција безбедности пловидбе, која је при Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. Инспектори, штавише, истичу: СРП "Увац" и рад управљача Резерват Увац д.о.о. наводимо широм Србије као позитиван пример "завођења" реда. Истина је да се још "ту-и-тамо" дешавају кршења прописа из области заштите природе и безбедности пловидбе, но, ове појаве су из године у годину у све мањој мери;
- Везано за покретне објекте (камп-кућице, камп-приколице, контејнере...) и постојање истих на ЗП СРП "Увац", истичемо следеће: ради се о једном од већих проблема са којим се суочавамо у свом раду. Проблем је комплексан. На простору СРП "Увац" не постоји уређено камп-насеље. Општине Нова Варош и Сјеница немају донете планове који се односе на камп-насеља и услове које иста треба да испуњавају. Јавна предузећа, а која су корисници земљишта на коме се налази велики део покретних објеката (Србијашуме, Србијаводе, Електропривреда Србије...) су потпуно незаинтересована за решавање овог проблема. Резерват Увац д.о.о. се у неколико наврата (последњи пут 2020. године) обраћао следећим институцијама: републичка комунална инспекција, комунална инспекција општине Нова Варош, комунална инспекција општине Сјеница, као и јавним предузећима Србијашуме, Србијаводе и Електропривреда Србије и указивао на постојање овог проблема. Посебно смо истакли да је проблем највећи на локалитетима: Шиповик и Маркова раван (истина, Маркова Раван није у границама заштићеног подручја (по још увек важећој уредби и границама), иако је на самој обали језера) на Увачком (Сјеничком) језеру, Кокићи (Кокића стране) и тзв. "Варошки" залив на Златарском језеру, као и у непосредној близини бране "Радоиња" на Радоињском језеру. Одговор смо добили само од Електропривреде Србије, конкретно од ПД "Дринско-лимске ХЕ" – исти су написали да је корисник земљишта Република Србија и да они нису надлежни за решавање проблема покретних објеката. Озбиљан проблем представља чињеница да је веома тешко утврдити власништво над овим покретним објектима. Наиме, исти се најчешће налазе на државном земљишту, лица која евентуално затекнемо кажу да нису власници, да су "само дошли на пар дана", "да им је објекат посудио кум, који је исти узео од свог брата од тетке који живи...", итд., итд.. Против једног лица (за које смо утврдили идентитет) које је "дотерало" два покретна објекта на обалу Радоињског језера (близу уласка у кањон) и поставило терасу, јануара месеца 2021. године смо поднели кривичну пријаву Због кривичног дела из члана 265 Кривичног законика РС (Уништење, **оштећење**, изношење у иностранство и уношење у Србију **заштићеног природног добра**). Кривичну пријаву смо поднели по усменој препоруци републичке инспекције заштите животне средине. Судбина исте је неизвесна, тј. не знамо како ће правосудни органи поступити по овом питању. Још нисмо добили било какав допис/позив од суда. Мишљења смо да надлежни орган (сад, који: републичка или општинска комунална инспекција, или неки трећи...?) треба да донесе решење о уклањању ових

покретних објеката, "накачи" исто на објекат (Н.Н. лице) и остави рок од месец дана власницима да исти уклоне. Уколико то не учине, покретни објекат би уклонила држава/општина.

У прилогу вам, везано за напред наведено, достављамо следеће:

- 1) Допис (Захтев за уклањање привремено постављених објеката (камп-кућица, камп приколица, контејнера...) са обала и непосредне близине обала на подручју Специјалног резервата природе "Увац") који смо упутили републичкој комуналној инспекцији. (Сличан допис смо упутили и другим напред наведеним органима, тј. инспекцијама и јавним предузећима.); и
- 2) Кривичну пријаву поднету надлежном тужилаштву против Николе Јовановића (Уништење, **оштећење**, изношење у иностранство и уношење у Србију **заштићеног природног добра**)

Овде посебно истичемо проблем постојања покретног/монтажног објекта на локалитету Велики врх, власника Воја Трмчића из Сјенице, а који се налази у непосредној близини самог кањона Увачког језера. Трмчић је, наиме, поставио објекат без решења ЗЗПС-а, без сагласности управљача, на земљишту чији је корисник ЈП "Србијашуме". Чувари су сачинили записник. Потом се Трмчић обратио управљачу са молбом да постави (већ постављени?!) објекат.

У прилогу вам достављамо, поред 5 фотографија, "хронологију целог случаја Воја Трмчић", конкретно, достављамо вам следеће:

- 1) Записник – Велики врх – Воја Трмчић – 21.05.2018. год.;
- 2) Молба Воја Трмчића;
- 3) Решење Резерват Увац д.о.о. – Воја Трмчић;
- 4) Достављање решења;
- 5) Жалба Воја Трмчића;
- 6) Достављање жалбе Воја Трмчића МЗЖС;
- 7) Захтев ЗЗПС-у за стручни надзор;
- 8) Одговор ЗЗПС-а; и
- 9) Решење МЗЖС.

ЗЗПС је мишљења да "Трмчић објекат треба да измести". Последњим актом/прилогом, односно Решењем МЗЖС, поништава се Решење управљача. Истим се предлаже подношење прекршајне пријаве и одузимање објекта. Шта са одузетим објектом, питамо се? Како, где да га чувамо...? (И иначе се често поставља питање чувања евентуално одузетих ствари: где да их чувамо, још посебно када су финансијски вредне ствари у питању...?) Такође, овај објекат су обишле "све могуће" републичке инспекције (заштите животне средине, грађевинска, комунална, туристичка, санитарна...), резултат је такав да је објекат "на свом месту", те да се власник истог нерегистрован (и даље) бави продајом хране и пића, без основних санитарних/хигијенских услова, без пијаће воде и без мокрог чвора. Наша питања су: да ли (кад ми већ не можемо – каже МЗЖС) републичка инспекција (заштите животне средине, комунална...) може да наложи Трмчићу уклањање покретног објекта? Да ли треба да поднесемо прекршајну пријаву, са "озбиљном претњом" да ће иста бити одбачена (казују нам претходна искуства, када је

прекршајни суд у Сјеници у питању)? Молимо вас за одговоре на ова питања – поступићемо по вашем мишљењу.

- Везано за употребу хемијских средстава на подручју СРП "Увац" – иста се, барем директно, не користе. Овде проблем представља чињеница да се отпадне воде насељеног места Сјеница непрерађене испуштају у водотокове (Јабланица, Грабовица, Вапа) који теку ка Увачком језеру. У питању је озбиљан проблем, проблем који морају да реше, пре свега, општина Сјеница, у сарадњи са државом.
- Везано за "правдање" финансијских средстава, добијених по уговору о суфинансирању од стране МЗЖС у 2020. години, истичемо, односно образлажемо следеће:
 - Кућица за чуваре: иста је набављена, после спроведеног поступка прикупљања понуда. Још није постављена из разлога што (још) нисмо (били) прибавили Решење о условима заштите природе, од стране ЗЗПС-а, као и одговарајући акт из урбанистичке службе општине Сјеница. У међувремену, прибавили смо наведене акте. Остаје само да кућицу поставимо на за то предвиђено место. То ће бити учињено у кратком року. Резерват Увац д.о.о. је обавезан само да "припреми" терен где ће кућица бити постављена. Ово још нисмо учинили из разлога мањка и људства и времена. Опет понављамо, (набављену) кућицу ћемо поставити у кратком року, поштујући акте ЗЗПС-а и општине Сјеница, и о наведеном вас уредно обавестити.

У прилогу вам, везано за предметну кућицу за чуваре, достављамо следеће:

- 1) Решења ЗЗПС-а;
- 2) Обавештење урбанистичке службе општине Сјеница.

- Возило, конкретно Лада Нива: иста је набављена, у свему смо поштовали Закон о јавним набавкама, видели сте је и фотографисали.

Везано за Ладу Ниву, тј. набавку исте, достављамо вам скен Уговора о купопродаји моторног возила Lada Niva 1.7 b URBAN за потребе рада чуварске службе СРП "Увац".

- Одржавање континуитета у маркирању лешинара и усвајања савремених метода праћења белоглавог супа: Уговор је потписан са Институтом за биолошка истраживања "Синиша Станковић", (стручна "кућа" при Биолошком факултету Универзитета у БГ-у) јер су стручњаци истог једини у Србији који могу и знају да обаве овај посао, а што чине претходних неколико деценија. Ово потврђују и документа (Дозволе, Обавештења, као и Одлуке о акредитацији) која достављамо у прилогу. У прилогу вам, а везано за напред наведену активност, достављамо следеће:

- 1) Уговор о маркирању и мониторингу белоглавих супова на подручју СРП "Увац";

- 2) Дозвола за истраживање строго заштићених и заштићених дивљих врста птица и слепих мишева у научноистраживачке сврхе, број 353-01-8/2020-04 од 22.02.2020. године, издата од стране Министарства заштите животне средине;
- 3) Обавештење Природњачког музеја у Београду, број 244, од 02.03.2020. године;
- 4) Одлука Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Одбора за акредитацију научноистраживачких организација, број: 660-01-00008/5, од 06.02.2018. године којом се акредитује Институт за биолошка истраживања "Синиша Станковић" у Београду, као институт од националног значаја за Републику Србију у области природно-математичких наука – биологија и Одлука Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Одбора за акредитацију научноистраживачких организација, број: 660-01-00003/8, од 11.09.2018. године, о допуни одлуке о акредитацији Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић" у Београду; и
- 5) Маркирање и мониторинг белоглавог супа – Извештај за 2020. годину.
 - Контрола успешности гнежђења белоглавог супа: Уговор је потписан са Еколошким удружењем "Чувари природе" (председник истог је Брано Рудић), јер су стручњаци ЗЗПС-а били превише заузети. Резерват Увац д.о.о. (као и неки други управљачи у Србији) имају вишегодишње позитивно искуство рада и сарадње са поменутиим удружењем. Такође, "Чувари природе" су бесплатно сачинили и "додатни" извештај о истраживању диверзитета птица СРП "Увац" за 2020. годину.

У прилогу вам, а везано за напред наведену активност, достављамо следеће:

- 1) Одлука – контрола успешности гнежђења белоглавог супа;
 - 2) Уговор - контрола успешности гнежђења белоглавог супа на подручју СРП "Увац";
 - 3) Извештај о контроли успешности гнежђења белоглавог супа;
 - 4) Извештај о истраживању диверзитета птица СРП "Увац" у 2020. години; и
 - 5) Биографија Брана Рудића, председника ЕУ "Чувари природе".
- Пријаве, прекршајне и кривичне
 - Прекршајном суду су у 2019. години поднете четири прекршајне пријаве због непоштовања Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби СРП "Увац" од стране Резерват Увац д.о.о..
 - Једну кривичну пријаву, надлежном тужилаштву, током 2019. године, због оштећења природног добра, поднео је јавни тужилац;
 - Прекршајном суду је у 2020. години поднета једна прекршајна пријава због непоштовања Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби СРП "Увац";
 - Током 2019. године надлежни судови су донели укупно 9 пресуда, од тога једна је ослобађајућа. Пресуде се односе на пријаве које су поднете у 2018. и 2019. години;

- Током последње две године поднете су 4 кривичне пријаве због кривичног дела бесправна градња.
- Током последње две године поднета је једна кривична пријава због кривичног дела оштећење природног добра.

Поштовани инспекторе, поштовани инспектори, надамо се да смо успешно одговорили на сва питања и разјаснили све недоумице, као и припремили све тражено. Ако је потребно још нешто, стојимо на располагању.

Резерват Увац д.о.о.
Трг војводе Петра Бојовића, број 3
31320 Нова Варош
Матични број: 20236493
ПИБ: 104781633

Миљка Дучић
в.д. директора
ЈМБГ: [REDACTED]
Бр. ЛК: [REDACTED]

Дарко Ћировић
саветник за нормативно-правне послове
ЈМБГ: [REDACTED]
Бр. ЛК: [REDACTED]

Стево Радовановић
чувар заштићеног подручја
ЈМБГ: [REDACTED]
Бр. ЛК: [REDACTED]